

Verbatim records

XIII Riigikogu, VIII Istungjärk, Täiskogu korraline istung

Thursday, 25.10.2018, 10:00

Edited

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:01 Jäätmete ja muude ainete kaadamisest põhjustatud merereostuse vältimise konventsiooni 1996. aasta protokoll 2009. ja 2013. aasta muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu (711 SE) esimene lugemine

2. 10:24 Keeleseaduse muutmise seaduse eelnõu (666 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Enn Eesmaa

Tere hommikust, auväärt Riigikogu! Täiskogu VIII istungjärku 6. töonädala neljapäevane istung algab arupärimiste ja seaduseelnõude üleandmisega. Seda soovi ei ole. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Istungist võtab osa 70 rahvasaadikut.

1. 10:01 Jäätmete ja muude ainete kaadamisest põhjustatud merereostuse vältimise konventsiooni 1996. aasta protokoll 2009. ja 2013. aasta muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu (711 SE) esimene lugemine

10:01 Aseesimees Enn Eesmaa

Vabariigi Valitsuse algatatud jäätmete ja muude ainete kaadamisest põhjustatud merereostuse vältimise konventsiooni 1996. aasta protokoll 2009. ja 2013. aasta muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu 711 esimene lugemine. Palun kõnetooli ettekandjaks keskkonnaminister Siim Kiisleri.

10:01 Keskkonnaminister Siim Kiisler

Auväert juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Jäätmete ja muude ainete kaadamisest põhjustatud merereostuse vältimise konventsioon ehk Londoni konventsioon võeti vastu 1972. aastal. See konventsioon reguleerib ülemaailmselt kaadamist merel ehk merre tahkete ainete, sh jäätmete ja muude materjalide uputamist. Konventsiooniga nõutakse, et nende tegevustega ei tekiks merereostust. Näiteks, kui meres süvendatakse ja paigutatakse süvendatud pinnast teise kohta, ei tohi sellega kaasneda ohtlike ainete levikut merevees. Samuti nõutakse, et sarnastele tegevustele tehtaks eelnevalt vajaduse korral keskkonnamõju hinnang ja väljastataks ametiasutuse luba. Üldjuhul tohib konventsiooni kohaselt merre uputada või paigutada süvenduspinnast, reoveeset, kalatööstuse jäätmeid, vanu laevu, inertset anorgaanilist materjali, looduslikku orgaanilist materjali, suuri ohutuid metallist esemeid ja süsinikdioksiidi.

Londoni konventsiooni juurde kuulub ka 1996. aastal vastu võetud protokoll, mis täpsustab kaadamise ja sellega seotud tegevuste keskkonnaohutuse nõudeid. Seda protokoll muudeti 2009. ja 2013. aastal ning kõnealune eelnõu käsitlebki protokoll muudatustega ühinemist. Praegu on konventsiooniga ühinenud 87 riiki ja protokolliga 50 riiki. Paljud Läänemere riigid, kuigi mitte kõik, on nii konventsiooni kui ka protokolliga ühinenud. Läti ja Leedu valmistavad ühinemist ette. Selle eelnõuga heaks kiidetavad protokoll muudatused käsitlevad uue reguleeritava tegevusena veeldatud süsinikdioksiidi uputamist, õigemini selle viimist merepõhjas olevatesse pinnasekihtidesse nii, et see sealt välja ei pääse, samuti

mere väetamist ja geotehnilisi töid meres. Väetamist ja geotehnilisi töid saab teha näiteks veekvaliteedi mõjutamiseks, mereelupaikade olukorra muutmiseks või mereressursi paremaks ja tulusamaks kasutamiseks.

Eestis on need tegevused reguleeritud veeseadusest tulenevate veelubadega. Eelnõuga reguleeritavaid uusi tegevusi, nagu süsinikdioksiidi paigutamist merre ja merega seotud väetamist või geotehnilisi töid, Eesti merealal ei ole tehtud. Küll aga süvendatakse ja paigutatakse pinnast merepõhja, näiteks liivamaardlates. Vaatamata sellele, et uusi tegevusi Eestis pole veel tehtud, on protokoll muudatuste heakskiitmine siiski vajalik. Sellega tagame, et Eesti ametiasutused saavad anda nõuetekohase loa tegevusteks merealadel, mis asuvad väljaspool riikide jurisdiktsiooni, ehk aladel, mis ei ole ühegi riigi õigusaktidega reguleeritud. Sellistes piirkondades nagu ookeanid ja avameri peab iga riik ise andma välja oma ettevõtjatele – või mis tahes teise riigi ettevõtjatele, kes Eesti kaudu selleks tegevuseks luba taotlevad – nõuetekohase loa. Aitäh!

10:05 Aseesimees Enn Eesmaa

Esimese küsimuse esitab ministrile Urve Tiidus. Palun!

10:05 Urve Tiidus

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Siin tekib kohe selline praktiline küsimus. Need põhimõtted ja eesmärgid on kõik fantastilised ja liitujaid on palju, see näitab, et see on tähtis teema. Kuidas seda järelevalvet teostatakse? Me teame, et ookeanis, ka merel on võimalik tegutseda üsna varjatult ja salaja, seal pole ju võimalik kogu aeg silma peal hoida ega näha, kes mida teeb.

10:05 Keskkonnaminister Siim Kiisler

Suurtel ookeanidel Eesti kindlasti järelevalvet ei teosta, meie otsene huvipiirkond on Läänemeri ja siin me suudame oma järelevalvetegevusi korraldada loomulikult koostöös teiste riikidega. Küsimus on eelkõige selles, et kui keegi kavatseb sedalaadi tegevusi teha ja tuleb taotlema luba, siis see konventsioon ütleb, millistest põhimõtetest lähtuvalt ja mida silmas pidades see luba antakse, st mida lubatakse ja mida ei lubata.

10:06 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits.

10:06 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma loen siit sõna "kaadamine". Räägi natuke lähemalt, millal sina esimest korda hakkasid kasutama sõna "kaadamine". Kas mingit paremat sõna selle asemele panna ei ole?

10:06 Keskkonnaminister Siim Kiisler

Esimest korda kasutasin sõna "kaadamine" millalgi pärast keskkonnaministri ametisse asumist, täpset kuupäeva ei oska öelda. Selline termin on minu arust päris kena. Ma ei tea ka ühtegi sobivat eestikeelset sõna merre tahkete ainete uputamise kohta, nii et miks mitte kasutada sõna "kaadamine".

10:07 Aseesimees Enn Eesmaa

Henn Põlluaas.

10:07 Henn Põlluaas

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud minister! Tegelikult mu pinginaaber näppas mu küsimuse ära. (Naer saalis.) Aga ma jätkan sellele vaatamata samal teemal. Tegelikult ei õigekeelsussõnaraamat ega eesti keele seletav sõnaraamat sellist sõna ei tunne. Soome keeles küll on sõna *kaataminen*, mis tähendab just sihukest kallamist ja valamist. Ikkagi, kust on selline sõna ja selline uuendus pärit? Küllap meil leiduks ka eesti keeles piisavalt igasuguseid ilusaid väljendeid.

10:08 Keskkonnaminister Siim Kiisler

Aitäh! Ma ei tea selle sõna päritolu ega oska öelda, kas tegemist on laensõnaga. Ilmselt ei ole see võõrsõna, võib-olla on see tõesti laensõna soome keelest. Keel uueneb kogu aeg ja ma arvan, et ka

tehniline keel. Selle eest peab hoolt kandma, muidu on oht, et me hakkame kasutama oma kõnekeeles järjest rohkem ingliskeelseid väljendeid. Sellepärast ma arvan, et uuendustegevus on väga mõistlik, vajalik ja kasulik eesti keelele tervikuna. Miks mitte kasutada sõna "kaadamine", kui see on juba käibele läinud. Ma loodan, et eesti õigekeelsussõnaraamatu uuendajad lähtuvad tekkinud olukorrast ja võtavad ka selle sõna kasutusele. Need tegevused, millest protokollis täiendustes ja muudatustes juttu on, puudutavad tegelikult tehniliselt hoopis uut valdkonda, mille kohta Eestis on hakatud kasutama sõna "geotehnika" ehk kunstlikult mingit tegevust või tegu, mis võib ka kliimamuutusi leevendada ja muuta. See ei puuduta ainult merendust, vaid sellist tehnoloogiat võidakse kasutada ka näiteks atmosfäärikihtides. Inglise keeles on vastav sõna *geoengineering*. Selle kohta ei ole samamoodi eesti keeles täpset terminit – ma eeldan, et ka õigekeelsussõnaraamatus ei ole –, aga kuskilt peavad ju terminid tulema, me peame ise oma keelt uuendama.

10:09 Aseesimees Enn Eesmaa

Urve Tiidus, teine küsimus, palun!

10:09 Urve Tiidus

Aitäh! Lugupeetud minister! Minu esimene küsimus puudutas küll rohkem järelvalvet ja kuidas seda ookeanidel tehakse, aga ma saan aru, et meie huvi on siiski rohkem Läänemeri. Seoses sellega ma paluksin ka täpsustust mere väetamise teema kohta. Teatavasti Läänemeri on hästi toitainerikas ja väetist on seal igasugusel kujul, kõik või enamik sellest aga ei ole kahjuks merekeskkonnale kasulik. Kas te võite lahti seletada, mis olukorras me merd väetame? Saan muidugi aru, et see on üsna spetsiifiline teema, aga kuna te rääkisite *geoengineering*ust, siis küllap te oskate ka sellele vastata.

10:10 Keskkonnaminister Siim Kiisler

Aitäh! Minu teada Läänemeres väetamist tehtud ei ole ja Eesti seadused keelavad nii CO₂ merre juhtimise Läänemeres kui ka väetamise. Meil on probleem lämmastikuga, aga see väetamine võib kujutada endast ka raua või fosfori või muude osakeste lisamist keskkonda. Minu teada rakendavad seda mingil määral Lõuna-Ameerika riigid oma rannikuvetes, aga pigem on need tegevused alles katsetuste järgus. Väetamisega saab näiteks soodustada vetikate kasvu, vetikad omakorda seovad või kasutavad merevees leiduvaid toitaineid ja seovad ka süsihappegaasi. Hiljem võetakse need vetikad kasutusele mingil muul viisil. Sellega võidakse mõjutada merevee seisundit, aga kokkuvõttes teha ka tegevusi, mis võitlevad kliimamuutuste vastu. Üldiselt on need valdkonnad suhteliselt katsetuste järgus. Rahvusvaheliselt, näiteks ÜRO järgmisel suurel keskkonnaassambleel ilmselt Šveitsi initsiatiivil, arutatakse, millised rahvusvahelised kokkulepped peaksid meil üldse olema, et reguleerida seda, kui riigid hakkavad tegema kunstlikult selliseid tegevusi, millega võidakse mõjutada ka kliimat.

10:12 Aseesimees Enn Eesmaa

Toomas Vitsut.

10:12 Toomas Vitsut

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud ettekandja! Tavaliselt toob selline valdkonna reguleerimine ja rahvusvaheliste lepete või konventsioonidega ühinemine endaga kaasa ka teatud kulutusi. Mis kulutused võiksid sellega kaasneda?

10:13 Keskkonnaminister Siim Kiisler

Aitäh! Praegu me mingeid lisakulutusi ette ei näe. Pigem me näitame, et me oleme siin edumeelsed ja nende riikide hulgas, kes sedalaadi muudatustega kohe kaasa tulevad. Üldiselt on eestvedajad sellised riigid nagu Soome ja Holland. Me ei näe praegu ette, et meil tuleks lähiaastatel hakata palju sedalaadi lubasid andma, seda enam, et, nagu ma ütlesin, Läänemeres on need tegevused keelatud. Teoreetiliselt võib kõne alla tulla mõni ettevõtte või laev, kes soovib meie kaudu seda luba taotleda, aga praegu me hindame, et see võimalus on väiksem kui üks luba aastas. Ehk see ei tähenda meie ametnikele väga suurt töökoormust.

10:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Hardi Volmer.

10:14 Hardi Volmer

Aitäh! Lugupeetavad! Hiljaaegu tuli mulle täiesti šokina selline uudis: selgus, et kõrgeks kiidetud ja oodatud kruisilaevad, mille kodusadam üldjuhul ei kuulu meie Läänemere basseini – nad tulevad tavaliselt väljastpoolt Läänemerd ja sõidavad siin ringi –, kaadavad ja solgivad täiesti karistamatult meie kallist-armast Läänemere vett. Kas see muudatus puudutab kuidagi ka kruisilaevu? Kas seal on mingi erisus võrrelduna meie endi laevadega siin merel?

10:15 Keskkonnaminister Siim Kiisler

Aitäh! Ei, minu teada kruisilaevad kaadamisega ei tegele. Ja see konkreetne seaduseelnõu puudutab vaid geotehnilisi tegevusi. Ehk need muudatused konkreetselt seda valdkonda ei reguleeri.

10:15 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits.

10:15 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ikka seesama kaadamise teema. Siin on öeldud, et tegemist on igasuguse tahtliku jäätmete heitega merre. Nagu ma aru saan, siis naftareostus, kui see pole tahtlik, ei ole kaadamine. Aga pilsivee laskmine, kas see on kaadamine?

10:16 Keskkonnaminister Siim Kiisler

Aitäh! Pilsivee merre laskmine ei ole kaadamine. Kaadamine on eelkõige tahkete ainete puhul, aga, ütleme, kui me süsinikdioksiidist räägime: kui ta on surutud, veeldatud kujul, ookeanis sügaval all, siis on ta seal suure surve all ja siis ta jääbki seal veeldatud kujule ega liigu sealt ära. See on selline püsiv paigutamine, mitte vette lahustamine.

10:16 Aseesimees Enn Eesmaa

Inara Luigas, palun!

10:16 Inara Luigas

Aitäh! Austatud ettekandja! Mind täitsa huvitab, et mitmeid – ma ei oskagi küsida – sadu või miljoneid tonne kaadatakse aastas maailmamerre. Kas Euroopas, kus võideldakse puhta ja roheline looduskeskkonna eest, ei ole tekkimas mingisugust liikumist, mis keelaks sellise kaadamise? Millised vastureaktsioonid sellele on?

10:17 Keskkonnaminister Siim Kiisler

Aitäh! Kogust ma ei oska tõesti öelda. Eks karta on, et suur osa sellest ei olegi kuskil registreeritud, vaid ongi ebaseaduslik. Viimasel ajal, vähemalt Euroopa Liidu keskkonnanõukogus, seda teemat arutatud ei ole, aga tervikuna seesama Londoni konventsioon, mille protokolli muudatusi me siin arutame, seda probleemi puudutabki. Loomulikult on Euroopa Liidu riigid ratifitseerimise poolest eesrinnas ja kutsuvad üles ka teisi riike selle konventsiooniga liituma. Tavaliselt ongi nii, et kui kutsud teisi liituma, siis sa pead olema ise eeskujuks ja liitujate hulgas olema, muidu on väga keeruline teistele öelda, et teie liituge ja järgige neid reegleid. Euroopa Liidu kohtumistel aga ei arutata mitte kaadamisteemasid, vaid eelkõige ookeanide reostust, mis on põhiliselt plastik ehk suuresti see osa, mis ujub pinnal. See segab rohkem kalade ja loomade elu, tapab neid, teistpidi aga satub meie rannikutele.

10:18 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Vilja Toomast!

10:18 Vilja Toomast

Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Ma ei ole küll päriselt kursis, kuidas Läänemere strateegia on viimaste aastate jooksul arenenud, aga küsin, kas see eelnõu nüüd kuidagi puudutab ka seda. Kas see on Läänemere strateegiaga kooskõlas?

10:19 Keskkonnaminister Siim Kiisler

Aitäh! Kindlasti on kooskõlas, otseselt küll ei puuduta, kuna Läänemerel praegu selliseid tegevusi ei toimu, st see on nii või teisiti kokkulepe. Läänemere seisund on, nagu me teame, teistsugune, kui me räägime toitainetest või muust. See on suhteliselt madal meri, seega neid tegevusi siin ei ole nii või naa.

10:19 Aseesimees Enn Eesmaa

Küsimusi oli reka jagu. Aitäh vastuste eest, minister! Juhtivkomisjoni ettekande teeb Meelis Mälberg, aga enne küsimus Arto Aasalt. Palun!

10:20 Arto Aas

Aitäh, hea eesistuja! Hästi sümpaatne ja sisuline debatt oli, aga üks detail jäi hinge kriipima. Rahvusvaheline üldsus teab, et Eesti keskkonnaministri nimi on Siim Valmar Kiisler, aga tablool oli kirjas Siim Kiisler. Miks te kiusate niimoodi härra ministrit?

10:20 Aseesimees Enn Eesmaa

On kohe selline iseloom. (Naer saalis.) Juhul kui see oli solvav, siis ma palun kindlasti Siim Valmar Kiisleri käest vabandust. Meelis Mälberg, palun!

10:20 Meelis Mälberg

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Vabariigi Valitsus algatas jäätmete ja muude ainete kaadamisest põhjustatud merereostuse vältimise konventsiooni 1996. aasta protokolliga 2009. ja 2013. aasta muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu 8. oktoobril 2018. Ministri jutule niipalju täienduseks, et Läänemere-äärsetest riikidest on selle protokolliga ühinenud Soome, Rootsi, Taani, Saksamaa ja Eesti. Ja nagu minister ütles, Läti ja Leedu valmistavad protokolliga ühinemist ette. Eelmise aasta oktoobri seisuga on 2009. aasta muudatused heaks kiitnud viis riiki ja 2013. aasta muudatused on heaks kiitnud kaks riiki. Need muudatused jõustuvad, kui 2/3 osalisriikidest on need heaks kiitnud. Keskkonnakomisjoni olid 15. oktoobril eelnõu tutvustamiseks kutsutud Keskkonnaministeeriumi asekanter Harry Liiv ja merekeskkonna osakonna nõunik Kaspar Anderson. Eelnõu selgitas komisjonile Harry Liiv ja eelnõu tutvustamisel – ma ei hakka seda kõike ümber jutustama, minister tegi seda väga põhjalikult – ütles ta veel nii palju, et mõjud Eestile on väikesed ja need kõik on meil juba reguleeritud veeseaduses. Mõju võib olla siis, kui Eesti lipu all olev laev sõidab väljaspool Läänemerd ja ette tuleb mõni tavapärasest erinev kaadamistöö, näiteks süsinikdioksiidi ladustamine ookeani. Keskkonnakomisjon tegi 15. oktoobri istungil järgmised otsused: määrata ettekandjaks komisjoni liige Meelis Mälberg, teha ettepanek võtta eelnõu esimene lugemine Riigikogu täiskogu päevakorda 25. oktoobriks 2018, teha ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada ja teha ettepanek määrata eelnõu 711 muudatusettepanekute tähtjaks 8. november 2018 kell 16. Kõik otsused tegi keskkonnakomisjon konsensuslikult. Aitäh!

10:23 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur tänu ettekandjale! Küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised, kui selleks on soovi. Seda soovi ei ole. Nagu ettekandja rääkis, juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 711 esimene lugemine lõpetada. Määratud muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 8. novembri kell 16.

2. 10:24 Keeleseaduse muutmise seaduse eelnõu (666 SE) esimene lugemine

10:24 Aseesimees Enn Eesmaa

Teine päevakorrapunkt: Riigikogu liikmete Tarmo Kruusimäe, Priit Sibula, Jaak Madisoni, Henn Põlluaasa, Madis Millingu, Igor Gräzini, Jaanus Karilaidi ja Märt Sultsi algatatud keeleseaduse muutmise seaduse eelnõu (666 SE) esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Tarmo Kruusimäe!

10:24 Tarmo Kruusimäe

Hea aseesimees! Head töökaaslased! Olen siin teie ees keeleseaduse muutmise seaduse eelnõuga, mis kannab märgilist numbrit 666. Selle peale võib öelda, et saatan peitub detailides või siis hoopis inimestes. Käesolev eelnõu on algatatud, sest juba aasta tagasi, kui kohtusime Keeleinspektsooni inimestega, teadvustasime probleemi, et toimub massiline keeleseaduse rikkumine. Kui kohtusime Ilmar Tomuskiga, siis viitas ta, et riigi poolt Keeleinspektsoonile antud instrumendid on paraku ajale jalgu jäänud.

Toon teile lihtsa näite. Praegu sätestab keeleseaduse § 32 inspektsooni ettekirjutuse täitmata jätmise eest kohaldatava sunniraha ülemmääraks 640 eurot. Kujutage ette mõnda suuremat ettevõtet, kus klienditeenindaja juhtumisi rikub keeleseadust! Keeleinspektsoonil on sel juhul võimalik kohaldada sunniraha, mille ülemmäär on 640 eurot. Ühtlasi tehakse ettekirjutus kas leida uus pädev töötaja või saata töötaja keelekursustele. Ilmselgelt võetakse see raha lahkesti vastu, et saata inimesi keelekursustele, kuid tulemust kui sellist ei ole.

Eelnõu sai kultuurikomisjonis esitletud k.a 15. oktoobril. Oli ilus päev. Aga üle andsin selle eelnõu juuniküüditamise mälestuspäeval, 14. juunil, mil Riigikogu läks pidevale kohtumisele valijatega. Minu jaoks oli üllatus see, et komisjonis ei esitatud mulle kui eelnõu algatajate esindajale väga palju küsimusi. Peamiselt vastas küsimustele Keeleinspektsooni peadirektor Ilmar Tomusk. Ei salga, et kaheksa Riigikogu liiget on tuvastanud probleemi ja on suhelnud Keeleinspektsooniga, uurides, miks järelevalve ei toimi. Me oleme teada saanud, et sunniraha ülemmäär on ajale jalgu jäänud. Ilmar Tomusk seletas lahti – kahju muidugi, et teda siin ei ole, ma seletan siis tema sõnade järgi –, mis asi on sunniraha ja mis asi on trahv. Võtame lahti keeleseaduse, mida teil praegu ees ei ole, aga minul on. Näiteks § 33 sätestab, et eesti keele kasutamise kohustuse rikkumise eest on võimalik määrata rahatrahv kuni 200 ühikut. Üks trahviühik on praegu 4 eurot, seega tuleb maksta kuni 800 eurot. Sama teo eest, kui see on toime pandud vähemalt teist korda, tuleb maksta kuni 300 trahviühikut. Kui sellise teo on toime pannud juriidiline isik, karistatakse teda rahatrahviga kuni 2600 eurot. Ja sealt edasi, § 34: eestikeelse tõlke puudumise eest teatud juhtudel karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut, mis on 1200 eurot, ja juriidilist isikut trahviga kuni 3200 eurot.

Mis puutub sunnirahasse, siis mina toetan Keeleinspektsooni peadirektorit Ilmar Tomuskit, kes rääkis komisjonile, et näiteks lasteaiakasvatajatele, kes pole neid tingimusi täitnud, on määratud sunniraha ainult 40 eurot ja see on olnud tulemuslik. Nii et kui keegi arvab, et Keeleinspektsooni näol on tegemist repressiivorganiga, kes lajatab kogu aeg maksimumkaristusi, siis nii see ei ole.

Mida pajatab meile statistika? Võtame välja näiteks sellised andmed. Kokku rakendati eelmisel aastal sunniraha 178 korral. Müügi- ja teenindustöötajate eesti keele oskuse kontrollimisel kontrolliti 339 müügitöötaja keeleoskust ja tuvastati 229 ebapiisava keeleoskusega töötajat, see on 67,5%.

Järelkontrollis kontrolliti 156 töötaja kohta tehtud ettekirjutuse täitmist. Selgus, et ettekirjutuse oli täitnud 20 töötajat ehk 12,8%. Ilmar Tomusk rääkis ka seda, et kui mõnele koolijuhile on välja kirjutatud sunniraha, siis seda ei rakendata automaatselt. Direktorile tehakse ettekirjutus ja kui ta pole seda täitnud, siis läheb sunniraha maksmise korraldus täitmisele. Ja seda ei vaidlustata mitte hetkegi, vaid kohe kantakse raha üle. Aga ennäe imet, haridusasutuse juht saab samal kuul täpselt ettekirjutatud sunniraha suuruses preemiat! Kas see on silmakirjalik tegutsemine või me oleme mugavustsoonis, kus me ei soovi anda Keeleinspektsoonile kaasaegseid tõhusaid ja mõjuvaid vahendeid? Ma kirjeldaks seda selliselt, et me ütleme Ilmar Tomuskile, et ole hea mees ja hüppa viis meetrit. Erki Nool ju saab sellega hakkama, miks sina ei saa? Samas me keeldume talle andmast teivast ja hakkame arutama, kas teivas võib ehk kohtunikule ohtlik olla. Me ei tea, milles on asi, milles on probleem. Kultuurikomisjonis mulle aga tundus, et kõik oli justkui vinks ja vonks, kõik said aru. Küsimusi kui selliseid peaaegu ei esitatud. Krista Aru küsis, kas algatajad kaalusid juriidilisi ja füüsilisi isikuid puudutavaid karistusi. Ma toetan ka selles osas Ilmar Tomuskit. Ma arvan, et Keeleinspektsoonil on parim teadmine ja parim praktika, kuidas määrata sunniraha selliselt, et see oleks tulemuslik. Nagu ma näiteks tõin, Keeleinspektsoonil oli võimalik lasteaiakasvataja kehva keeleoskuse eest määrata sunniraha 640 eurot, aga nad leidsid, et otstarbekas on nõuda 40 eurot. Ja see oli mõjus, pani tegutsema. Kui me firmade sissetulekuid vaatame ja võrdleme ja leiame, et maksimummäär 640 eurot on näiteks haridusasutuse puhul mingil määral mõjuv ja asi peaks paranema, siis nii see ei ole. Mulle tundub, et kummalisel moel me oleme raskesse olukorda pannud haridus- ja teadusminister Mailis Repsi ja ka peaminister Jüri Ratase, kes räägivad, et eesti keele positsiooni avalikus ruumis on vaja tugevdada. Aga järelevalveks vajalikke vahendeid me anda ei soovi. Kutsun teid üles eelnõu toetama. Aitäh!

10:32 Aseesimees Enn Eesmaa

Enne mõned küsimused. Madis Milling.

10:32 Madis Milling

Suur tänu, härra istungi juhataja! Austatud ettekandja! Inimlikult ma saan aru, et Narva Maxima müüjal sisuliselt eesti keelt vaja ei lähegi, küll aga ma miskipärast eeldan, et minu kodulinna Saue Maxima müüja peaks oskama eesti keeles rääkida. Kas teil härra Tomuskiga oli juttu kas või sellest samast Maxima kaupluseketist, kes on meedias pidevalt jutuks olnud keelenõuete rikkumise tõttu?

10:33 Tarmo Kruusimäe

Jah, me oleme härra Tomuskiga sellest rääkinud. Ma eeldan, et mu sõnu väärity ei tõlgendata, aga tegemist on ketiga, kes ei soovi maksta töötajatele väärilist töötasu. Inimesed, kes mingilgi määral valdavad eesti keelt ja suudavad olla teenindajad, lähevad Maximast tööle teistesse kettidesse, kus makstakse paarsada eurot suuremat palka. Maxima on mingis mõttes kasvulava. Ma arvan, et asja oleks võimalik sunniraha määra tõstmisega parandada. Lõimumine kui selline ju toimub, inimesed tulevad Maximasse, omandavad seal hädapärase keeleoskuse ja siis juba saavad olla konkurentsivõimelised teistes ametites.

10:34 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Olga Ivanova!

10:34 Olga Ivanova

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud ettekandja! Kas te tõesti arvate, et sunniraha määra tõstmisega 6400 euro peale te tugevdate eesti keele positsiooni Eestis? Ja kas ei peaks pigem mõtlema selle peale, et muuta Keeleinspeksioon ministeeriumi juures tegutsevaks eesti keele arendamise ametiks, nagu see kunagi oli?

10:34 Tarmo Kruusimäe

Täna! Päril siiralt arvangi! Ma ei ole selle eelnõu puhul, ütleme, kaasautor. Juba aasta aega on sellega tegeldud. Paraku ei ole ma leidnud sellist konsensust, et esitada see fraktsiooni nimel. 14. juunil oli meil viimane kevadhooaja istung ja siis mulle öeldi, et võid selle eelnõuga välja tulla. Aga kui me tahaksime järelevalveasutuse panna hoopis teisi funktsioone täitma, arendustööd tegema, siis selleks on meil Eesti Keele Instituut. Kui me vaatame Archimedese eelarverida, siis näeme, et keele edendamise ja arendamisega tegeleb juba päris suur ametnikkond. Aga inimesed pöörduvad meie poole ja küsivad, kus on järelevalve, mis toimub. Kas toimub teadlik põhiseaduse rikkumine? Milles on probleem? Meie tuvastasime koos Keeleinspeksiooniga, et probleemiks ei ole mitte need väikesed trahvid, mis praegu kehtivad, vaid väike sunniraha, mis on oma loomult hoopis miskit muud kui trahv. Ma arvan, et tänane eelnõu on õige tee eesmärgi poole. Keelt võib õpetada intensiivselt ja passiivselt, keelt võib õpetada ükskõik milline ministeerium. Põllumajandusministeerium võiks seda samamoodi teha, miks mitte! Juurikatel on eri keeltes erinevad nimetused. Mina tean näiteks seda, et peet on nii Eestis kui Rootsis peet.

10:36 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Viktoria Ladõnskaja-Kubits!

10:36 Viktoria Ladõnskaja-Kubits

Hea Tarmo! Esiteks ma tahan parandada, et tegelikult kultuurikomisjonis oli üsna suur arutelu selle teema üle ja olid ka küsimused. Lausa kahe päeva jooksul me arutasime seda temaatikat. Aga minu küsimus on seotud seletuskirjaga. Siin on kirjutatud, et seaduseelnõu eesmärk on motiveerida asutuste juhte ja ettevõtjaid positiivselt – rõhutan, positiivselt –, ja edasi on jutt sellest, et on vaja sunniraha ülemmäära tõsta. Mida tähendab sõna "positiivne" sinu jaoks?

10:37 Tarmo Kruusimäe

Sõna "positiivne" on suunatud meie põhiseadusele. Eesti keel ja kultuur vajab kaitset ja kui seadus motiveerib ettevõtjaid täitma põhiseadusest tulenevaid kohustusi, siis on selle sisu positiivne. Seda küll mitte ettevõtja jaoks, kes tahab seadust rikkuda, aga ma arvan, et me ei peaks liiga palju keskenduma seaduserikkujatele. Tõesti, küsimusi mulle oli vähe. Ühe küsimuse esitas Krista Aru, kes küsis, kas füüsilise isiku ja juriidilise isiku karistused on proportsioonis. Aadu Must küsis minu käest, kas Justiitsministeeriumi üldine sunniraha ülempiir 9600 eurot oleks mulle vastuvõetav. Ma mäletan oma vastust: ma ütlesin, et eeldatavasti on kultuurikomisjonil selles valdkonnas parim teadmine, kogemus ja kompetents ja ma usaldan seda komisjoni täielikult. Selliste teemadega tegelemiseks ta ellu ju on kutsutud. Kolmanda küsimuse mulle esitas Laine Randjärv, selle sisu mulle praegu ei meenu. Küll aga küsiti Tomuski käest, küsiti Haridus- ja Teadusministeeriumi esindaja käest ja Justiitsministeeriumi esindaja käest. Aga Toomas Jürgestein ega ka Jaanus Marrandi, minu hea kolleeg majanduskomisjonis, kes oli tol istungil asendusliige, ei esitanud ühtegi küsimust. Ei esitanud mulle küsimust ka Heidy Purga. Sina ise tõid esile probleemi, et meil tulevad küll eesti keele majad, aga keeleõppe järjekorrad on pikad ja keskmise suurusega ettevõtjad võivad nõuete tõttu pankrotti minna. Sellepärast seda eelnõu ei saa toetada. See oli tegelikult sinu seisukoht. Eks tantsijatel on ka vahel probleeme, miks nad tantsida ei saa. Mulle tundub, et kui me keskendume sellele, et õigusrikkumist võiks tolereerida, siis mina sellest aru ei saa. Ma ütlen ausalt, et fookus on kuidagi paigast ära läinud. Ja kordan veel kord: Keeleinspeksioon ütleb, et praegu see sunniraha ülemmäär ei ole mõjus. Ilmselgelt keegi siin saalis ei arva, et nüüd minnakse ja karistatakse kassapidajat kogu rangusega. See peaks ikka eriline kurikael olema, kui Keeleinspeksioon läheks ja nõuaks kassapidajalt välja 6400 eurot sunniraha. Ilmar Tomusk ju kinnitas, et ka 40 eurot toimis, sest see oli päris suur raha ühele konkreetsele lasteaiakasvatajale. Ta valis selle tee, et õppida ja olla töajuturul konkurentsivõimeline.

10:40 Aseesimees Enn Eesmaa

Mihhail Stalnuhhin.

10:40 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma lausa imetlen sind ja imetlen ka teisi, kes on sellele eelnõule alla kirjutanud. Te olete minu silmis sellised rüütlid valgetes riietes, Sprengeri ja Institoriuse ehtsad järeltulijad, õige asja eest alati väljas. Aplaus! Tubli!

11:41 Tarmo Kruusimäe

Ma tänan!

11:41 Mihhail Stalnuhhin

Aga nagu ma hiljuti teada sain, sul on midagi ühist nende pikettidega, mis toimuvad Tallinnas keset linna Pikal tänaval. Ütle mulle, palun, eesti keele kaitsja, miks ühtegi sõna eesti keeles ei ole nendel loosungitel ja bänneritel, kogu sellel kraamil, mida sinna kaasa võetakse? Kas sa ei arva, et sa peaksid karistust kandma selle eest, et eesti keelt ei kasutata keset Tallinna?

11:41 Tarmo Kruusimäe

Täna, see oli väga huvitav teemapüstitus! Nüüd on kaks varianti: kas sa tahad lihtsat vastust või sellist vaoshoitud sellesama mõttelennu edasiviimist. Lihtne vastus on see, et käsitletav eelnõu seda teemat ei puuduta. Teine vastus on see, et meie informatsioon on suunatud Venemaa Föderatsiooni saatkonna vastu ja sealt mööduvad ka välismaalased, kes meie sõnumit edasi kannavad. Kusjuures meil on väga mitmekultuuriline seltskond. Meie seas on ukrainlasi, meie seas on eestlasi, meie seas on üks serblane, meie seas on üks tšetšeen, meie seas on üks venelanna. Meie seas on päris palju inimesi ja meie skandeeringud on ingliskeelsed, ukrainakeelsed, venekeelsed, tšetšeenikeelsed ja eestikeelsed. See, et transparentidel ei näe eesti keelt, ei tähenda, et eesti keel piketil ei kõla. Kusjuures eesti keele on sisse toonud ukrainlased, kelle eesti keel ei ole häälduselt kõige parem, aga neil on loosungid "Elagu Eesti!", "Elagu Ukraina!".

11:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Keit Pentus-Rosimannus!

11:41 Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Te viitasite enne ühele eraettevõttele, kus on olnud probleeme keeleoskuse ja keelenõuete täitmisega. Ma toon aga näite maksumaksja ülalpeetavast sektorist. Eesti pealinnas on linnavõimu toel ametis koolijuht härra Garanža, kes on juba mitu aastakümnet ignoreerinud keeleseaduse nõudeid ja kellele Keeleinspeksioon on mitu korda trahvi määranud. Tõenäoliselt on osa nendest, kui mitte kõik, rahuliku südamega kantud lihtsalt kooli kuludesse. Milliseid väärtushinnanguid selline koolijuht oma õpilastes kujundab, seda me võime kõik aimata. Kas sunniraha ülemmäära tõstmine kümnekordseks aitab seda probleemi lahendada?

11:41 Tarmo Kruusimäe

Täna! Mulle tundub küll. Praegu on kooli raamatupidajal võimalik, nagu ma nimesid nimetamata ühe näite tõin, sunniraha ja preemia kuni 640 eurot kooli kuludesse kirjutada. 6400 eurot preemiat aga on selline summa, mille peale Tallinna linna revisjonikomisjon ja audiitorid hakkavad uurima, et midagi on võib-olla halvasti. 640 eurot haridusasutuse juhile preemiaks ei ole ju tegelikult suur summa. Töö toimub, õpilased käivad koolis, koolivägivalda ei ole märgata, meelemürke ei ole märgata, alkoholijoovet ei ole märgata, avaliku korra rikkumisi ei ole märgata – seega võib preemiat maksta. Kui aga see summa on juba kümme korda suurem, võib tekkida probleem. Vahest ka Tallinna Linnavalitsusel tekib probleem ja hakatakse mõtlema, et äkki on kasulikum koolijuht välja vahetada inimesega, kes oskab eesti keelt tunduvalt paremini.

Mul on olnud au töötada majas, kus kunagi asusid Lasnamäe mehaanikakool ja Eesti Noorsootöö Keskus. Ma töötasin nende inimestega ühes ja samas majas. Ma kohtusin nende haridusjuhtidega, kõigiga. Kui härra Ei Kommentaari seal enam koolijuht ei olnud, kõik toimis. Inimene oli sama, aga ta ei olnud sama ameti peal. Ja minu meelest seal koolis, kuigi olid keerulised ajad, aastad 2007–2008, kõik toimis, kõik funktsioneeris. Seega, koolijuhi vahetamine ei tähenda seda, et kui ta viiakse teisele ametipostile, siis automaatselt toimub mingi katastroof. Küll aga on olulised arusaamad, need väärtushinnangud, mida õpilastes kujundatakse – ka arusaam, et seadused on täitmiseks, mitte nendest mööda hiilimiseks.

11:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Jevgeni Ossinovski.

11:41 Jevgeni Ossinovski

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Erinevalt kolleegist mina küll teid ei imetle selle eelnõu puhul. See eelnõu puudutab eesti keelt, aga te olete isegi sõna "keeleseadus" selles valesi kirjutanud. Ma loen siit: "Keelseaduse paragrahvis 32 asendatakse arv ..." Aga suurem mure on see, et seletuskiri ei ütle suurt midagi selle kohta, miks sellise muudatuse tegema peaks. Sellest tulenevalt on mul selline küsimus. Küllap te olete selle teema korralikult läbi töötanud. Mida te teate sellest, kuidas teised riigid on seda tüüpi olukordasid lahendanud? Ega Euroopas ei ole Eesti ainuke riik, kus on elanikke, kes riigikeelt piisavalt ei valda. Küllap needki riigid austavad oma riigikeelt. Kas nad on üldiselt valinud pigem motiveerivaid või karistavaid meetmeid? Mida te teiste Euroopa riikide praktika kohta oskate öelda?

11:41 Tarmo Kruusimäe

Täna! Euroopa riikide praktikas on inimestele kodakondsuse andmisel päris oluline roll keeleoskusel. See on nii päris mitmetes riikides. Ka meie mõistes kolmandates riikides on täpselt samasugused seadused, tuleb osata riigikeelt. Aga mil määral me peaksime alati juhinduma Euroopa praktikast? Eeldan, et see on mugav ettekääne mitte selle asjaga tegeleda. Enamik on siiski seisukohal, et me peaksime tugevdama eesti keele positsiooni ja kui üks järelevalvemehhanism on sunniraha, mitte trahvi, siis ma arvan, et see tähendab suuremat paindlikkust. Kui ma oleksin praegu teie ees eelnõuga, mille eesmärk oleks trahve kümme korda suurendada, siis saaks mulle selliseid süüdistusi esitada. Aga ma

mõistan, et väga paljud ei saagi aru, mis on oma olemuselt trahv ja mis asi on sunniraha. Ma arvan, et meie lähtume Eesti Vabariigi põhiseadusest, kus on öeldud, et meie keel ja kultuur vajab kaitset. Teiste Euroopa riikide kogemused on meil aga huvitav teadmiseks võtta.

11:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Andres Herkel.

11:41 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Kas te võiksite stenogrammi huvides öelda, kes oli see koolijuht, kellele määrati sunnirahasuurune preemia, kes määras ja millal määras? Seda oleks oluline täpsustada. Ja te viitasite oma ettekandes korduvalt Ilmar Tomuskile. Kas see kümnekordne sunniraha ülemmäär tõstmine on ka tema idee või on tegu teadliku ülepakkumisega, et saavutada lõppkokkuvõttes võib-olla mitte nii suur, aga siiski märkimisväärne tõus?

11:41 Tarmo Kruusimäe

Täna! Stenogrammi huvides ütlen seda, et Keeleinspektsiooni peadirektor Ilmar Tomusk on härrasmees ja mina loodan, et ka mina olen mingil määral härrasmees. Me nimesid ei nimetanud, kuid tuvastasime probleemi. Sellesama näite tõi ta kultuurikomisjonis, kus jättis nimed nimetamata. Nüüd teine küsimus, määrata kümnekordseks tõstmine. Tänavu kevadel tõsteti Riigikogus mitmeid trahve kümnekordselt, mis tähendab, et need olid ajale jalgu jäänud, elatustase on eest ära läinud. Mina isiklikult arvan, et sunniraha ülemmäär 6400 eurot on mõjus. Mõned ilmselt arvavad, et 640 eurot on ka mõjus, ja mõned arvavad, et tegelikult seadusrikkujaid ei ole vaja tähele panna. Reaalne elu läheb võib-olla edasi.

Ma eile väitlesin ühe enda valijaga, kes ütles: "Kruusimäe, sa ei ole üldse aru saanud, mis asjad need eesti keele majad on. Eesti keele majad on selle jaoks, et seal sees te eestlased võite eesti keelt rääkida ja seal eesti keeles üksteist teenindada, üksteisel käest kinni hoida ja laulda." Ma ütlesin, et jah, see on õige, aga see maja on Eesti Vabariik! Ma leian, et keeleseadus vajab täitmist. Kas selle eelnõu saamine seaduseks mõjutaks kedagi? Ütleme, rahvusvahelisi kontserne see võib-olla ei mõjuta, aga kui sul kulude real hakkab mingi üsna suur summa juurde tiksuma, siis ehk hakatakse optimeerima. Ja ma arvan, et optimeerimise käigus saadetakse töötajad keelekursustele.

11:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Olga Ivanova, teine küsimus, palun!

11:41 Olga Ivanova

Aitäh! Kahju küll, et Euroopa praktikast me ei saanudki midagi teada. Kas te olete üldse seda uurinud, enne kui hakkasite Isamaa halva reitingu tõstmiseks seda eelnõu kirjutama? Aga mina tulen tagasi seletuskirja sõnastuse juurde. Te ütlesite oma kõnes, et kaitsete riigikeelt. Kas teie arvates riigikeele kaitsmine võrdub kellegi karistamisega?

11:41 Tarmo Kruusimäe

Täna! Keskpärane küsimus! Vabandust, et ma aus olen, aga keskpärane küsimus! Euroopa riikide praktikad. Mida annab teadmine, et näiteks Norras käivad inimesed keelekümbuluslaagrites? Mingi osa Norra riigipiirist on Venemaaga ühine ja seadustes on kirjas, et jalgsi ei tohi piiri ületada. Inimesed tulevad jalgratastega. Siis käivad nad keelekümbuluslaagrites, kus neil on mullivannid ja muud sellised asjad, ja nad õpivad kahe aasta jooksul norra keelt, kultuuri, õigusloomet ja muud, mõned isegi kiiremini. Ja pärast seda tagatakse neile ka töökoht. Kas see teadmine muudab teie otsust, kas käesolevat eelnõu toetada või mitte? Ma kahtlen, see teadmine aitab teid väga vähe.

Kui te väidate, et eelnõu on tehtud reitingu tõstmiseks, siis ma ütlen, et see on päris huvitav lähenemine. Ma olen erakonna liige 1992. aastast, kui ma astusin Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Parteisse, ja ma kannan seda vaimsust siiani erakonnas Isamaa. Alates sellest hetkest, kui ma olen nn parteiline inimene, olen ma võtnud eesti keele ja kultuuri kaitsmise oma südameasjaks. 14. juunil, juuniküüditamise mälestuspäeval ma ei mõelnud reitingu tõstmisele. Ma juba ütlesin, et ma ei saanud loodetud konsensust, et erakonna fraktsioon oleks eelnõu algatanud, aga öeldi, et jah, sa võid rahulikult

toimetada. Asi seegi! Vähemalt ei ole ma istunud siin teie seltsis mugavalt ja nautinud seda info akumulatiivset omandamist pädevuse arendamise eesmärgil.

11:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Madis Milling.

11:41 Madis Milling

Suur tänu, härra juhataja! Austatud ettekandja! Mulle jääb suurel määral arusaamatuks, miks meil on nii, et me oleme ühte meelt, et ühte sorti või mõnda seadusrikkumist võime sanktsioneerida täie rauaga, näiteks purjuspäi autoga sõitmist, aga teist laadi seadusrikkumise sanktsioneerimise puhul hirmsasti diskuteerime, kas seda ikka tohib teha või ei tohi teha. Aga minu küsimus. Sa märkisid, et sunniraha määrad on ajale jalgu jäänud, devalveerunud. Inflatsioon on teinud oma töö ja probleem on selles, et asutuste-ettevõtete juhid pehmelt öeldes irvitavad nende sanktsioonide üle. Kas härra Tomuskiga oli juttu ka sellest, kui kaua praegused sunniraha määrad kehtinud on?

11:41 Tarmo Kruusimäe

Seda ma saan öelda, et viimased muudatused jõustusid tänu Riigi Teatajas avaldamisele 1. juulil 2014. Millised olid need debadid tol korral siin saalis ja mis olid välja käidud argumendid, miks ei nähtud ettepoole, kes seda teab. No pakuti välja üks trahviühik ja arutati, et see peaks olema optimaalne. Meie ühiskond oli siis võib-olla liberaalsem kui praegu. Praegu ühiskond soovib, et mõningad probleemid, mis on sensitiivsed, lahendataks kiiremini ja tulemuslikumalt. Nendes debattides võidi viidata mõnele ammu seadustatud sunnirahale mingis muus valdkonnas. Aga ma tuletan meelde, et me oleme juba kolmel korral Riigikogus kümnekordistanud sunniraha määra ja mitte keegi ei ole siin saalis küsinud, kas me hakkame nüüd inimesi pankrotti viima. Kui mõni ärimudel on selline, et ettevõttele määratud sunniraha viib ta pankrotti, siis ma arvan, et see ettevõtte peabki pankrotti minema. Ettevõtte ei ole elujõuline, kui ta on lihtsalt arvestanud sellega, et ta võib seadust rikkuda. Väiksem seaduse rikkumise eest nõutav sunniraha ei muuda ettevõtet jätkusuutlikuks.

2014. aastast on möödas neli aastat ja vahepeal on toimunud märgatav elukvaliteedi tõus. Võime võrdluseks tuua ka selle, et kunagi oli ju 20 eurot äärmiselt suur summa. 20 eurot, see oli 300 krooni, ja 300 krooni eest sai nii mõndagi. Täna 20 euro eest ilmselgelt nii mõndagi enam ei saa. Seega me peaksime vaatama, et meie õigusloome käiks ajaga kaasas, et Keeleinspeksioonile pandud kohustused ja talle nende täitmiseks antud instrumendid oleksid mõjusad ja tõhusad. Eelnõu algatajate eestkõnelejana leian ma, et me peaksime härra Ilmar Tomuskile ulatama selle teiba, et ta ületaks viie meetri kõrgusele asetatud lati. Aitäh!

11:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Toomas Jürgeinstein.

11:41 Toomas Jürgeinstein

Hea eesistuja! Hea ettekandja! Teema on kindlasti oluline ja mul on hea meel, et ka Ilmar Tomuski nimi just äsja kõlas. Tahan samuti temale viidata. Kõigepealt aga väike märkus. Heidy Purga on küll saalist lahkunud, aga komisjoni istungi protokoll ütleb, et tema esitas seal ka küsimuse. Ettekandja väitis, et ta ei küsinud. Nüüd teine asi. Mulle jäi ettekandest mulje, et Ilmar Tomusk on selle eelnõuga nõus, aga istungi protokoll ütleb, et Ilmar Tomusk avaldas arvamust, et füüsilise isiku puhul võiks sunniraha ülemäär jääda selliseks, nagu see keelseaduses on: 640 eurot. Kas see on nii?

11:41 Tarmo Kruusimäe

Täna! See oli ehk küsimuste-vastuste voorus, kus millegipärast üllataval kombel sinult, hea Toomas, ei tulnud mitte ühtegi küsimust ja ei tulnud ka Jaanus Marrandilt. Küll aga tegite te ettepaneku otsustamine edasi lükata. Seda lugesin ma ka protokollist. Eks paberi peale võib kõike kirjutada, paber üldjuhul kannatab kõike. Me mäletame neid asju erinevalt. Minu meelest oli Heidy Purga küsimus suunatud Ilmar Tomuskile, aga võimalik, et hoopis mulle, ja Laine Randjärve küsimus ehk suunatud pigem Tomuskile kui mulle. Kuid küsimus oli ikkagi selles, kuidas karistada füüsilist ja kuidas juriidilist isikut. Ma vastan lihtsalt, et Tomusk tõi näite sellest, kust maalt on sunniraha rakendamine mõjus. Nad

arvestavad ka inimese sissetulekut, isegi 40-eurone sunniraha võib olla mõjus. Mitte keegi ei öelnud isegi 2014. aastal, et see määr on karjuv ja räuskav ebaõiglus.

Ma leian, et Keeleinspeksioon lähtub heast tahtest. Kordan veel kord: Keeleinspeksioon ei ole repressiivorgan, kellel oleks vaja täita riigikassat. Tema eesmärk on tulemuslikult motiveerida inimesi õppima eesti keelt. Seega ma arvan, et juba praegu võiks selle muudatuse ära teha, aga kultuurikomisjoni otsus paraku tähendab seda, et teema ei ole aktuaalne või sellega ei soovita tegeleda. Sellega asetatakse meie ministrid äärmiselt keerulisse ja raskesse olukorda. Nad peavad oma sõnu sööma, sest kõik me näeme, et toimub massiline rikkumine. Tallinnas on päris mitu ettevõtet, kus inglise keelt oskamata teenindust ei saa. Ja nii ei ole ainult Tallinnas, nii on ka paljudes teistes väikestes Eesti linnades hotellides ja muudes kohtades. Ja meie arvame, et kõik on parimas korras. Kultuurikomisjon isegi ei vaevu eelnõu menetlema. Nad kuulasid mind ära, aga otsustasid eelnõu ära saata. Eks meil ole nüüd ilus vanasõna: "Kus viga näed laita, seal tule ja paita." Mulle tundub, et kultuurikomisjon on just sellest lähtunud. Kui oleks tahetud aidata, siis see võimalus ju anti. Komisjon oleks saanud seda teha, aga koalitsioon hääletas selle üksmeelselt maha. Seega ei soovi eesti keelt aidata – see on küll minu meelevaldne tõlgendus, aga selline on olukord, mida Keeleinspeksiooni peadirektor kirjeldas – ei Isamaa, ei sotsiaaldemokraadid ega Keskerakond.

11:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Viktor Vassiljev.

11:41 Viktor Vassiljev

Aitäh! Hea Tarmo! Eesti põhiseadus käsib, jah, eesti keelt ja kultuuri kaitsta, aga kes viitsib lugeda preambulist kaugemale, see leiab terve hulga mööndusi. Valdavalt teise emakeelega piirkondades lubatakse ka asutustes suhelda teises keeles ja isegi riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste siseasjaajamine võib käia teises keeles. Nende sätete otsa komistavad paljudki sunnirahanõudmised. Aga minu küsimus lähtub paradoksist, et inimene, kes eesti keelt ei oska, ei saa eesti keelt risustada. Kuid eesti emakeelega inimesed risustavad, vägistavad, solgivad eesti keelt. Paljudel on iga kolmas sõna roppus, komasid ei osata panna, isegi ametlikud dokumendid kubisevad vigadest. Kas Keeleinspeksioon ei võiks natuke ümber orienteeruda ja kuidagi represseerida mitte ainult õnnetuid riigikeelt mittevaldavaid inimesi, vaid ka tõelisi eesti keele solkijaid?

11:41 Tarmo Kruusimäe

Tänan! Kui te Riigikogu liikmena näete sellist õõvastavat kuritegu, nagu on vägistamine, siis te peaksite sellest võimuesindajatele teatama. Mis puutub aga risustamisse, siis ma märgin, et meil ei ole mitte ainult põhiseadus, vaid meil on ka KOKS, kohaliku omavalitsuse korraldamise seadus. Ja sealt tulevad ka nõuded vallajuhtidele. Ma olen sellest kevadest saati teinud järelepärimisi päris mitmele volikogule. Üllataval kombel üleeile helistati mulle Jõhvist ja öeldi: "Kruusimäe, te olete lihtsameelne. Te lihtsalt ei saa sealt vastust. Te olete juba kolmas kord küsinud, kas volikogu esimees on lõpetanud eestikeelse kooli." Me näeme, et selline eiramine toimub igal pool, ja otsime teid, kuidas midagi ära teha. Samas on tore, et sa, hea Viktor, viitasid keele vägistamisele, keele risustamisele. Ma toon näite esmaspäevasest majanduskomisjoni istungist, kus Haridus- ja Teadusministeerium tõi meie ette dokumendi, kus Vabariigi Valitsuse seisukohta tutvustades kasutati sõna "agiilne". Me küsisime, mille pärast. Ta ütles, et teema on seotud Euroopa digitaliseerimisega ja seda dokumenti loevad itimehed. Nende soovil pandi sinna sisse sõna "agiilne". Selle peale ma julgen väita, et me peaksime kirjutama PGS-i ehk põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse sellisena, et iga neljas sõna oleks "nagu", sest ilmselt koolinoored tahavad ka ju seda lugeda. Vaat selline moment: meie seadusesse tuleb sisse släng, iga huvigrupp saab öelda, mida nad tahavad. "Jou-jou, YOLO, täitsa cool/seadus!" Ma arvan, et me peaksime vaatama nende risustajate poole, kes toovad meie ametlikesse dokumentidesse, ütleme, mitteilusat eesti keelt ja slängi. Peaksime juba seadusaktides saama ilusa eesti keele.

Ma mäletan, kunagi me debateerisime siin hea kolleegi Stalnuhhiniga termini "laitmatu maine" üle. Jõudsim arusaamisele, et kui jutt on "laitmatust renomeest", siis me saame asjast kõik ühtemoodi aru, kui aga eelistame "laitmatut mainet", siis peaks seda laitmatust mingil moel määratlema. Vabandust! Hariduselt räpane ja roiskund hinge sisikonnast, astun lärtsti ellu sisse, sigind töölis perekonnast. Minu

eesti keel oli 3. Ma olen siin saalis korduvalt öelnud, et absoluutselt kõik oskavad minust paremini eesti keelt kirjutada. Ometi olen mina siin teie ees, mitte teie ei ole meie ees, et anda Keeleinspeksioonile kaasaegsemad instrumendid.

11:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Eevi Paasmäe!

11:41 Eevi Paasmäe

Austatud eesistuja! Hea ettekandja! Ma usun, et kõik, kes me siin saalis oleme ja ka inimesed väljaspool seda saali armastavad eesti keelt, austavad seda ja soovivad selle arenemist. Ja teatavasti need, kelle emakeel ei ole eesti keel, on seda õppinud ja ma usun, et õpivad edasi. Mõni hetk tagasi kõlas siin üks huvitav väljend ja see tõi mulle meelde ühe teise väljendi: kes peksab, see armastab. Mulle tundub, et nende karmimate sanktsioonidega me ei kutsu esile armastust, vaid hoopis teisi emotsioone. Minu küsimus ongi: kas me nii karmide sanktsioonidega ikka motiveerime inimesi paremini keelt omandama? Ja kas te kaalusite ka teisi, alternatiivseid vahendeid?

11:41 Tarmo Kruusimäe

Täna! Riigikogu naisteühenduse liikmena ma ei saa taunida sellist mõttelaadi, et kui peksab, siis armastab. Ma pidin selle välja ütlema, muidu naised viskavad mu sealt välja. Praegu ma tunnen ennast seal päris mugavalt – nagu üks vanaproua ütles, et ma olen legaalne reinuvader kanalas. See oli lihtsalt kujundlik näide. Vanaproua ütles nii ja ma arvan, et vanaproua, kes on oma elu päris viisakalt elanud, võib selliseid hinnanguid anda. Või siis ma olen mingi rüütel või mida iganes, nagu siin öeldi. Mul on paks nahk ja kui sellest ei aita, tõmban nahktagi selga.

Me võime oletada, mis oleks see, mis motiveeriks. Loomulikult oleks see kõrgem palk. Kui ikka öeldakse, et su töötasu oleks näiteks 3000 eurot suurem, siis inimene leiab võimaluse ja õpib keele ära. Kui aga palk keeleoskuse paranemisega kaasa ei tule, siis see ei motiveeri õppima. Mingil määral on minu ja teiste eelnõu algatajate fookus suunatud sellele, et ettevõtted, kes pakuvad inimestele tööd, panustaksid keeleõppesse ja mõistaksid, et targem on aidata neil inimestel riigikeel ära õppida kui sellest vajadusest lihtsalt eemale hiilida. Minu arvates on see praegu probleem. Nagu juba mitu korda märgitud: te võite öelda, et me oleme heausksed, te võite öelda, et see on valimispropaganda või mida iganes, aga ma siiski kinnitan, et vesteldes Keeleinspeksiooni peadirektoriga me tõesti leidsime, et sunniraha ülemäär on ajale jalgu jäänud. Ma ei räägi praegu trahvidest. Trahv iseenesest on võib-olla just see, millele te viitasite. Sunniraha puhul tehakse ettekirjutus, teatud ajaks tuleb midagi ära teha. Kui see on tehtud, siis sunniraha maksma ei pea. Nii see käib. Minu meelest on see pehme meede ja ma arvan, et päris paljud minu mõttekaaslased ütlevad, et Kruusimäe, sa oled pehmoks muutunud. Kuhu su *power* on kadunud? Aga ma olen tulemuse peale väljas, hoolimata sellest, et ma juba tean, milline saab olema hääletuse tulemus. Kuigi kultuurikomisjon on kogu oma kompetentsuses ja kogu oma pädevusega otsustanud, et see eelnõu tuleb saata prügikasti, probleemi ei ole, siis olen mina ikkagi viksilt ja viisakalt teie ees ning naudin seda hetke.

11:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits.

11:42 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Riigikogu esimees Eiki Nestor saatis hiljuti kurja kirja peaminister Ratasele ja küsis, mis jama see on, et viimasel ajal valitsus ei taha öelda, mida ta eelnõude kohta arvab. Jutt on kahest eelnõust, mõlemad on Isamaa saadikute algatatud. Üks on ühistranspordiseaduse muutmise eelnõu ja teine see tänane. Eelmise kohta kaks Keskerakonna ministrit ütlesid, et visatagu prügikasti, ja kaks Isamaa oma ütlesid, et ei tohi visata. Ka siin on seis 1 : 1. Lõhnab selle järele, nagu oleks juba teine Isamaa ja Keskerakonna laupkokkupõrge, kus sotsiaaldemokraadist spiiker püüab vahekohtunik olla. Kas sinu meelest on normaalne, et valitsus ei taha seisukohta anda ja vaid iga minister ütleb, mida ta arvab? On see normaalne?

11:42 Tarmo Kruusimäe

Tänan! Minu meelest on väga normaalne, et Riigikogu esimees sellise kirja tegi. Muidu me jäämegi vaid ministeeriumide arvamusi kuulma. Me oleme siia valitud erinevate maailmavaadete põhjal. Meil on olnud valijatele erinevad lubadused, mida me teeme. Selle eelnõu kohta palusime Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Justiitsministeeriumi arvamust. Justiitsministeerium pakkus välja – kuidas see nüüd oligi –, et kui soovitakse üldregulatsiooni, siis tuleb eriregulatsioon kehtetuks tunnistada. Mina siis ütlesin, et kultuurikomisjon võib selle kohustuse lihtsalt Keeleinspeksioonilt ära võtta ja las politsei hakkab sellega tegelema. Aga võib-olla teine erakond, kes seda valdkonda Haridus- ja Teadusministeeriumi juhtides kureerib, leiab väga palju põhjuseid, miks seda ei saa teha. Võidakse öelda, et seda eelnõu ei saa toetada sellepärast, et riigikeele õppimiseks on pikad järjekorrad, et keskmise suurusega ettevõtted võivad pankrotti minna ja tulevad ju eesti keele majad. Sellepärast kultuurikomisjonis Isamaa esindaja eelnõu ei toetanud. Kui selle eelnõu menetlus läheks edasi, siis kaasettekandja ütleks teile viisakalt, mis ajaks on vaja esitada muudatusettepanekud, ja me saaksime edasi minna aruteluga, kas me eraldame juriidilised isikud füüsilistest isikutest näiteks kümne- või seitsmekordse vahega, kas kellelgi summa jääb samaks jms. Praegu on olukord selline, et on toimunud laupkokkupõrge. Ja laupkokkupõrge ei ole minu arvates – ütlen seda, käsi südamel – mitte erakondadevaheline, vaid Isamaa probleem.

11:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Valeri Korb.

11:42 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud kolleeg! Hiljuti arutasime siin saalis eesti keele positsiooni küsimust ja tulime järeldusele, et kõige suurem probleem polegi väikestes trahvides, vaid väikestes võimalustes õpetada inimestele eesti keelt. Praegu on minu lemmiklinna Kohtla-Järve lastepäevakodudes 97 gruppi ja ainult 43-s – toonitan, 43-s ehk siis pooltes – on võimalik õpetada lastele eesti keelt. Ja asi pole mitte selles, et me ei taha 97–100%-le eesti keelt õpetada, vaid meil ei ole õpetajaid, meil ei ole kasvatajaid, kes suudaksid sellega tegeleda. Leian, et kui riik lahendab selle eesti keele õpetamise probleemi, siis võib Keeleinspeksioonile anda võimaluse trahvida nii rangelt, nagu te pakute. Aga praegu on vaja teie eelnõu tagasi lükata, et mitte paljusid inimesi närveerima panna. Hirmuga te ei saavuta mitte midagi.

11:42 Tarmo Kruusimäe

Tänan! Just nimelt, te viitasite õigele asjale! Siin toimus suur arutelu ja probleemiks ei olnud trahvid. Sellepärast ma ei kaitsegi siin eelnõu, mille eesmärk on tõsta trahve. Ma räägin sunnirahast ja see on oma olemuselt hoopis miskit muud. Ma toon teile lihtsa näite. Kujutage ette, et teie juhitud ettevõttes on autojuht, kelle juhiluba on kaotanud kehtivuse, aga ta sõidab rahulikult edasi. Mingi hetk te saate teada, et tulemas on kontroll. Kuidas te käituksite? Kas te ütleksite, et ole hea ja sõida edasi ja kui kontroll tuleb, siis aja mingit udu, et naine läks ämma juubeli jaoks kleidiriiet valima ja kogemata pani minu rahakoti oma taskusse? Või kui teil on ettevõtte, kus juhiloata bussijuht peaks teenindama mingit piirkonda, kas te kehtestate ennast või te lähete sellega kaasa ja vaatate seadusrikkumisele läbi sõrmede? Praegu on juhtimisõigusega rooli istumine kuritegu ja sellest saavad kõik aru. Kui teie juhitud asutuses inimene ei valda piisavalt riigikeelt ja teile määratakse sanktsioon, ent samas antakse võimalus saata inimene keelekursustele, siis mida te teete? Kui see inimene ütleb, et mind ei huvita ei see asutus ega ka keeltekool, siis peate langetama otsuse, kas te võimaldate tal edasi töötada, sellepärast et teil on inimest vaja, või te proovite temaga ikkagi läbi rääkida. Sunniraha kui selline peab silmas läbirääkimiste mehhanismi – tehakse ettekirjutused probleemide likvideerimiseks. Trahv minu meelest ei jäta läbirääkimiste võimalust, inimesel on vaid võimalik trahvi suurust või kogu trahvi vaidlustada.

11:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits.

11:42 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma lähen tagasi oma eelmise küsimuse ja sinu vastuse juurde. Ma küsisin, kas on tegemist Keskerakonna ja Isamaa laupkokkupõrkega, ja sa ütlesid, et tegelikult on probleem

Isamaa sees. Kas ma sain õigesti aru, et laupkokkupõrge on Isamaa sees? Ehk sa natuke avad seda tausta?

11:42 Tarmo Kruusimäe

Täna! See oli vahva küsimus. Ma muuseas tahtsin vaikselt lugema hakata, kui mitu korda "nagu" tuleb, aga pean sulle au andma: ei olnud seda noorteslängi. Minu meelest ei ole laupkokkupõrget, vaid ma iseloomustaksin seda võib-olla selliselt, et parem käsi ei tea, mida vasak käsi teeb. Me ju naudime praegu hetke, et rahvasaadikud on enda otsustes vabad. Vaatame kas või seda, kui oluliseks on erakond pidanud – ja ma ütlen teile ausalt, on ka tegelikult pidanud – eesti keelt ja eesti keele positsiooni. Sven Sester näiteks on kirjutanud 13. septembril: "Eesti keele oskus tagab võrdväärsed võimalused nii kultuuriruumis kui ka tööturul." 14. septembril on Sven Sester kirjutanud: "Eesti keele ja kultuuri säilimine on meie kõige tähtsam ülesanne." 4. juulil kirjutas Sven Sester, et venekeelne haridus Eestis tuleb lõpetada, lasteaiad ja koolid olgu saajaprotsendiliselt eestikeelsed. Selline on meie positsioon. Eesti keel ja kultuur on olnud Isamaa peamine alustala ja kui tuleb selline üllatus kultuurikomisjonist, kus mu enda erakonnakaaslane ütleb, et me ei saa seda eelnõu toetada, sellepärast et meil tulevad eesti keele majad, järjekorrad on pikad ja keskmise suurusega ettevõtted, kes rikuvad seadust, võivad pankrotti minna – siis kas see on pluralism, arvamuste paljusus, on see laupkokkupõrge või mingi maailmavaateline vastuolu? Või pigem ei suudeta olulist ebaolulisest eristada?

Erakonna esimees ja kõik teised räägivad, et eesti keel on tähtis ja on oluline, et me saaksime midagi teha. See muudatus ei takistaks keeleõpet, ei takistaks eesti keele majade asutamist. Mingilgi määral ei muudaks see keeleõppe järjekordi pikemaks ega lühemaks ja mitte mingilgi moel ei õigustaks see õigusrikkumist. Ka väikeettevõtte, kelle äriplaani on rajatud seadusrikkumistele, ei ole õige asi. Ma arvan, et me saame keele heaks iga päev kõik midagi teha.

Kui meil keeleseadusest tulenevaid nõudeid ei täideta, siis me alati näeme seda. Ma toon lihtsa kujundliku näite. Me teame, et internetis toimuvad koledad õigusrikkumised: seal toimub laste ärakasutamine, seal toimub keelatud mõjuainete müümine. Me soovime, et pädevad politseiametnikud läheksid sotsiaalmeediasse ja osaleksid seal, aga eeskirjades on kirjas, et ametnikud ei tohi osaleda sotsiaalmeedias. Täna ma olen siia tulnud kujundlikult selle ettepanekuga, et ametnik saaks sotsiaalmeedias osaledes fikseerida õigusrikkumisi, aga mulle räägitakse vastu: ei, parem tegutsedu ametnik ikka väljaspool sotsiaalmeediat. Ta võib ju sõbra käest küsida, kuidas asjad on, ja vastavalt sellele tegutseda.

Veel parem kujund, mida ma juba kolmandat korda märgin, on aga see, et me soovime Ilmar Tomuskilt, et ta ületaks viie meetri kõrgusele pandud lati, aga samas keeldume andmast talle selleks vajalikku teivast. Erki Nool ju hüppas üle. Aga me jätame märkimata, et Erki hüppas, kasutades selleks teivast. Ilmarile aga ütleme, et küll sina hakkama saad, Keeleinspeksioon on sinu taga ja kõik me oleme moraalselt toeks. Praegu jääb moraalsest toest väheks.

Eelnõu algatajate esindajana ma siiski loodan, et kultuurikomisjon on nõus seda teemat päevakorral hoidma. Kultuurikomisjoni esindajatel on võimalik oma fraktsiooniga nõu pidada. Aga samas võime ju rahulikult öelda: täna on neljapäev, järgmine nädal on kõrvitsanädal, kõik me tähistame seda ja pole meil keelega suurt häda midagi. Eelnõu algatajate nimel kutsun teid üles seda eelnõu toetama ja mitte tagasi saatma. Aitäh!

11:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Oleks ilus kooda, aga vähemalt üks küsimus on veel. Karin Tammemägi, palun!

11:42 Karin Tammemägi

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud töökaaslane! Selline täpsustav küsimus. Ühes vastuses sa ütlesid, et sa ei saa taunida mõtteviisi, et kes peksab, see armastab. Ma saan sinu väitest välja lugeda seda, et sa igati kiidad selle heaks ja oled sellega nõus. Et saa ei vaidle sellele vastu. On nii?

11:42 Tarmo Kruusimäe

Täna! Sellise vaatenurga alt ma seda küll ei näinud. Ma olen täheldanud, et mul on piisavalt sarmi ja inimlikku sädet ning selleks, et naisi saada, ma ei pea füüsilist vägivalda kasutama. Ja ma ütlen sulle, hea Karin, et ilmas on mehi, kes oskavad märgata imelisi naisi ka hoolimata sellest, et vahemaa meie vahel on päris pikk. Ma näen, et Viktori juures on juba väike säde õhus. Kuid kahju küll, mu süda pole vaba.

Aga kui mees, kes tuleb sulle füüsiliselt kallale, väidab, et ta teeb seda puhtast armastusest, siis sind on petetud, alatult petetud. Ja naisteühenduse liikmena ma ütlen: sa võid siis tulla ja naisteühenduse öla märjaks nutta ja rääkida meile, kes on see kurikael, kes on sind niimoodi alatult tüssanud.

11:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Heimar Lenk.

11:42 Heimar Lenk

Esineja, kas sa võiksid nüüd kohale minna ja lõpetada?!

11:42 Tarmo Kruusimäe

Täna! Ma ei näe selle küsimuse seost tänase eelnõuga ja tegelikult ka mitte otsest seost minu kui saadikuga. Pigem, lähtudes pluralismist ja sellest, kuidas me suudame kõiki asju tõlgendada, ütlen ma: hea Heimar, ma ei ole koer, vähemalt mitte sinu jaoks, aga sa ütled mulle: "Koht!" Ma olen hoopis teisel aastal sündinud. Härrasmees lõpetab kõne siis, kui ta on tänanud istungi juhatajat ja häid kolleege kaasa mõtlemast. Soovin teile õilsaid otsuseid! Aitäh!

11:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh! Istungi juhataja mõtleb koguni edasi. Toomas Jürgenstein, juhtivkomisjoni ettekandja, palun!

11:42 Toomas Jürgenstein

Hea eesistuja! Head kolleegid! Oleme vist kogenud, et eelnõu 666 tõepoolest õigustab oma numbrit. Komisjon tegeles selle eelnõuga kahel koosolekul, 15. oktoobril ja 16. oktoobril. 15. oktoobril oli komisjon kohal täies koosseisus, ainult et Jaanus Marrandi osales Heljo Pikhofi asendusliikmena. Kohal olid ka algataja esindaja Tarmo Kruusimäe, Haridus- ja Teadusministeeriumi õigusosakonna jurist Liina Hirv ja keeleosakonna nõunik Andero Adamson ning Justiitsministeeriumi avaliku õiguse talituse nõunik Andrus Jürgens ja Keeleinspektsiooni peadirektor Ilmar Tomusk.

Paljudest küsimustest eelkõneleja juba andis ülevaate, ma puudutan neid põgusalt. Eelnõu ei ole mahukas ja kõigepealt selgitas Tarmo Kruusimäe selle põhisõnumit: sunniraha ülemmäär 640 eurot on ajale jalgu jäänud. Haridusministeeriumi esindaja nõustus teemapüstitusega, aga tema arvates oleks oluline, et eelnõus oleks eristatud juriidiline ja füüsiline isik. Justiitsministeeriumi esindaja ütles, et nad ei ole otse eelnõu vastu, aga nad näeks lahendust pigem selles, et asjaomane paragrahv keeleseadusest kustutada ja rakenduks korrakaitseaduses sätestatud sunniraha ülemmäär, mis on 9600 eurot. Keeleinspektsiooni peadirektor Ilmar Tomusk rääkis, et tavaliselt jääb füüsilistele isikutele kohaldatud sunniraha 30 ja 50 euro kanti, ja ta kinnitas, et füüsilise isiku puhul võiks sunniraha määr jääda selliseks, nagu see praegu on. Küsimus on juriidilistes isikutes.

Heidy Purga küsis eelnõu algatajalt sunniraha ülemmäära suuruse põhjenduse kohta. Tarmo Kruusimäe ütles – see on ka siit puldist täna paar korda kõlanud –, et vist kolmel korral on see sunniraha ülemmäär kümnekordseks tõstetud ja lähtuti samast põhimõttest. Laine Randjärv küsis seejärel Ilmar Tomuskilt, milline on sunniraha maksmise protseduur juriidiliste isikute puhul. Ilmar Tomusk selgitas, et tavaliselt makstakse see otsekohe või väga ruttu, sellega probleeme ei ole. Viktoria Ladõnskaja-Kubits ütles, et kindlasti on kultuurikomisjonil tahe probleemi lahendada, kuid küsimus on, kuidas seda lahendada. Viktoria toetab positiivset lõimumist ja kinnitas, et tööandjate mure seisneb selles, et riik ei paku keeleõppeks piisavalt võimalusi ja keeleõppekursuste järjekorrad on pikad, õpetajaid ei jätku. Aadu Must küsis Keeleinspektsiooni peadirektorilt Ilmar Tomuskilt, kuidas Keeleinspektsiooni töö muutuks, kui eelnõu seadusena vastu võetaks. Ilmar Tomusk kinnitas, et nad vaatavad iga juhtumit eraldi ja kui on tegemist väikese ettevõttega, ei pingutata üle. Ta kinnitas ka, et tema seisukohalt ei oleks väga vahet, kas sunniraha ülemmäär oleks 9600 või 6400 eurot, aga ta eelistaks, et sellesisuline paragrahv jääks keeleseadusesse.

Lõpuks avaldati arvamust, kas suunata eelnõu esimesele lugemisele ja teha ettepanek see lõpetada. Laine Randjärv ja Viktoria Ladõnskaja-Kubits avaldasid arvamust, et eelnõu seadusena vastuvõtmise korral võib tekkida palju negatiivseid tagajärgi. Näiteks jäävad kaitsmata väikeettevõtjad, kelle jaoks on probleemiks eesti keele kursuste vähesus ja nende pikad järjekorrad. Aadu Must tegi ettepaneku määrata komisjoni esindajana ettekandjaks Toomas Jürgenstein ja võtta eelnõu täiskogu istungi

päevakorda 25. oktoobriks, see on siis tänaseks. Need ettepanekud kiideti konsensusega heaks. Toomas Jürgenstein tegi ettepaneku lükata esimese lugemise lõpetamise otsuse tegemine päev edasi. 16. oktoobril me jätkasime arutelu samal teemal. Kohal olid kõik kultuurikomisjoni liikmed. Komisjoni esimees tegi ettepaneku eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Seda toetas viis inimest: Aadu Must, Heljo Pikhof, Toomas Jürgenstein, Toomas Väinaste ja Viktoria Ladõnskaja-Kubits. Vastu oli neli: Heidy Purga, Krista Aru, Laine Randjärv ja Yoko Alender. Ja ongi kõik. Aitäh!

11:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Jevgeni Ossinovski, küsimus, palun!

11:42 Jevgeni Ossinovski

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kuna ma eelnõu algatajate esindajalt ei saanud kahjuks vastust oma küsimusele, siis ma küsin teie käest. Eelnõu kvaliteet on muidugi suhteliselt piinlik, aga ma küsisin ettekandjalt teiste Euroopa riikide praktika kohta sellistes olukordades. Ega meie olukord ei ole ju kuidagi eripärane. Paljudes riikides on suur hulk teise emakeelega inimesi ja loomulikult on ka nendes riikides riigikeel, mida nad austavad ja kaitsevad. Ja loomulikult otsitakse üheskoos võimalusi riigikeele oskust parandada ja ka riigikeele staatust ühiskonnas hoida ja tugevdada. Meil on nüüd täiendava meetmena välja pakutud, et tuleks suurema malakaga anda. Kuidas teistes riikides need süsteemid on üles ehitatud? Kas kultuurikomisjon arutas seda?

11:42 Toomas Jürgenstein

Alustan tagantpoolt. Kultuurikomisjonis teiste riikide praktika minu mäletamist mööda kõne all ei olnud. Viktoria raputab ka pead, küllap siis ei olnud. Nüüd, tõepoolest, kui kõnelda sellest eelnõust, siis ka minu üldisem suhtumine on skeptiline. Miks? Ma tsiteeriksin teile Tarmo Soomeret, kes ühest teisest küsimusest rääkides ütles siin saalis puldist kaks päeva tagasi: "Ei tohi luua illusiooni, et keerulisi asju saab lihtsalt lahendada. Ei saa." Aga mis puutub teiste maade kogemusse – ma natuke tean Inglismaa kogemust, natuke Saksamaa oma –, siis põhiline on ikkagi seesama positiivne lähenemine, positiivne lõimimine, keelekursused, tugi. Ja selle skaala teises otsas on võib-olla hirmutamise või sunnimeetodid.

11:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Henn Põlluaas.

11:42 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud vastaja! Ma sain aru, et komisjon oli ühel meelel selles, et seadusrikkumist tuleb sanktsioneerida ja et tõepoolest need praegused sanktsioonid on ebapiisavad. Aga kuidas siis komisjon jõudis sellise ettepanekuni, et see eelnõu tagasi lükata? Kas seda hääletati üldse?

11:42 Toomas Jürgenstein

Hääletamisest ma kõnelesin siin puldis, ma arvan, viis minutit tagasi. Aga siiski aitäh küsimuse eest! See on väga oluline küsimus. Muide, meil oli komisjonis päris suur konsensus. Päris suur konsensus! Me olime nõus sellega, et probleem on olemas – ma arvan, me oleme kõik sellega nõus. Me olime vist peaaegu kõik nõus ka sellega, et juriidilist ja füüsilist isikut tuleks vaadata lahus. Mulle tundub, et ka sellega me olime nõus. Mis puutub otsustamisse, siis ka sellega olime kõik nõus, et antud kujul eelnõu me ei toeta. Mulle tundub, et selles osas oli ka konsensus. Aga meil tuli otsustada, kas me läheme selle eelnõuga edasi ja teeme parandusettepanekuid, näiteks jätame füüsilise isiku puhul sunniraha ülemmäära samaks või toome selle hoopis alla, ma ei tea, isegi nullini, ja tõstame juriidilise isiku sunniraha. Tuli ühesõnaga otsustada, kas me katsume olemasolevast eelnõust midagi teha või valime teise seisukoha. Ma ei saa küll kõikide komisjoni liikmete eest kõnelda, sest ma ei saa nende sisse vaadata, aga justkui pooldati natuke laiemat vaadet.

Ma olen hästi tänulik Isamaale. See oli vist 7. september, kui me arutasime siin eesti keele positsiooni, eesti keele õpetamist. Ma juhin tähelepanu ka Ilmar Tomuskile, kelle nimi on täna siin kõlanud kümnekond korda: viimases, 19. oktoobri Sirbis on tal ülihea artikkel eesti keelele üleminekust keelejärelevalve pilgu läbi.

Ühesõnaga, mulle tundub, et see 25 aastat lahendamata probleem eesti keelele üleminekust hariduses on hakanud liikuma. Aga see valmisolek on üliõrn. Ja kui nüüd Riigikogu võtab eelnõu esimesel lugemisel vastu otsuse, et meie sõnum on see, et vitsa asemel paneme kapi otsa pillirookepi, nagu kõstril oli, siis tundub küll, et parem on seda sõnumit ühiskonnale mitte anda. Kui tuleb eelnõu, kus on füüsiline ja juriidiline isik lahku viidud, kus on põhjendatud, miks sunniraha ülemmäär on 6400 eurot, aga mitte 5000 või hoopis 10 000, siis mulle tundub, et me võime selle aruteluga edasi minna.

11:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur tänu ettekandjale! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised fraktsioonide esindajaile. Mihhail Stalnuhhin Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel.

11:42 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! On üks pikk sõna, mida ma ei suuda mitte maha lugedes välja öelda: *hexakosioihexekontahexafobia*. See kõik on üks sõna. See on selle kolme kuue kartus. Ja ma arvan, et sellel on tõesti alust. Sai ju see eelnõu sellise huvitava numbri. Aga see selleks.

Tegelikult tahaks aga rääkida sellest, et täna me teeme siin teatud määral ajalugu. Maailmas on palju huvitavaid trahve. Näiteks Egiptuses te võite saada 1000 dollarit trahvi selle eest, et toidate kalakesi meres. Itaalia on selles mõttes pehmem: tuvide toitmise eest saab ainult kuni 600 eurot trahvi. Paljudes riikides on selliseid trahve olemas. Väga imelik! Prantsusmaal näiteks ei tohi seale panna nimeks Napoleon. Singapuris ei tohi tänaval käia, piibel kaenlas. Kui see saaks seaduseks, see kolme kuuega eelnõu, siis raudselt oleksime selles nimekirjas sees. Juba selle põhimõtte pärast, et füüsilisele isikule saab teha ettekirjutuse, mille alusel tal tuleks maksta 6400 eurot.

Kui me räägime õpetajast, siis järgmine aasta – püüame nüüd arvutada! – õpetaja palgaks saab 1250 eurot. Arvutuslik keskmine palk on 1500 eurot. Ja seesama õpetaja saab 6400 eurot trahvi! Nagu ütles mulle üks õpetaja: "Kuulge, pange siis sinna juba vanglakaristus! Sellist trahvi ei jõua mitte keegi maksta." Kõik need jutud, kõik see füüsiline isik, mittefüüsiline isik – see on vaeste jaoks. Rahvas tegi, mida tahtis.

Selle eelnõu puhul mul on äärmiselt häbi, et sellele kirjutasid alla kaks minu erakonnakaaslast. Nad panid sinna oma allkirjad. Ise nad seda selgitada ei oska. Ma saan aru, et enne valimisi käib kuskil põllu peal võitlus: siit sa püüad ühe asjaga võita venelaste hääli, sealt saad hästi parempoolsete eestlaste hääli. Iga hääl on hea, kui viib eduni. Aga kas see saal on väärt kuulama sellist debatti, nagu täna siin kõlas?

Üks minu arvates üsna tark inimene formuleeris asja nii, et kuigi igal ainel on kolm agregaatolekut ehk siis tahke, vedel ja gaasiline, siis teatud tingimustes üks ja sama aine võib ühel ja samal ajal olla korraga kolmes agregaatolekus. Kes seda ei usu, võiks uurida, mis toimub antisemiidi ajus siis, kui ta arutab mingeid massoonide saladusi. Mulle tundub, et täpselt sama pilt avaneks, kui vaataks, mis toimub ajus nendel inimestel, kes selliseid teemasid meile siin arutamiseks pakuvad. Kogu austusega, nii see on. Ma ei arva, et selliseid eelnõusid oleks veel vaja. Ma ei arva, et kui eristada füüsiline isik juriidilisest isikust, siis see annaks midagi juurde. Eesti keele heaks tehakse viimasel ajal niigi palju. Aga sellised eelnõud nagu see siin – see on häbiplakk. Ja õige on, et see otsus tuleb hääletamisele. Keskerakonna fraktsioon tahab, et eelnõu saaks tagasi lükatud, ja palub, et ka teised saalis olijad mõtleksid selle peale, millise hinnangu annab sellele ühiskond, ja teeksid sedasama. Aitäh!

11:47 Esimees Eiki Nestor

Madis Milling Reformierakonna fraktsiooni nimel.

11:47 Madis Milling

Härra juhataja! Austatud kolleegid! Kõigepealt ma ütlen ära, et ma ei kõnele fraktsiooni nimel, kuna me ei jõudnud ühisele seisukohale. Kuulates eelkõnelejat, võinuks ju pisar silma tulla, aga mul ei tulnud. Lavastajaks õppinuna ütlen ma selle kohta: ei usu. Kuigi väga ilus ja sorav, väga kujundlik kõne, aga asjast juttu ei olnud. Miks on nii, et mõnest seadusrikkumisest rääkides me suudame seda teha emotsioonitult? Täna aga kõlas mitu korda väide, et selle seaduse rakendumisel väiksemad ettevõtjad lähevad pankrotti. Aga miks me ei räägi näiteks liiklustrahvide puhul sellest, et väiksema sissetulekuga autojuht läheb pankrotti, kui me teeme talle trahvi? Me ei arva, et kui autojuhil on väike sissetulek, siis see annab talle justkui suurema moraalse õiguse seadust rikkuda.

Ma olen nõus, see teema on emotsionaalne. Ma olen nõus, et see eelnõu säärasel kujul, nagu ta sisse anti, on toores. Täna on siin kõlanud väited – õigemini mitte väited, vaid informatsioon –, et komisjonis nii Riigikogu liikmed kui ka Keeleinspektsiooni juht kui ka ministeeriumi esindajad tõdesid: a) sanktsioonid on ajale jalgu jäänud, inflatsioon on need olematuks söönud ja b) on hulk eraettevõtteid ja asutusi, kes süsteemselt – kordan, süsteemselt! – eiravad neile tehtud ettekirjutusi. Kehtiv sunniraha ülemmäär on nende silmis naeruväärne pisisumma, mis on juba tegevuskuludesse sisse kirjutatud. See makstakse kohe kõhkluseta ära, mis annab tunnistust sellest, et see on väike.

Probleem on olemas. Aga miks me siis probleemiga ei tegele? Miks me seda edasi ei aruta? Miks me ei aruta edasi, kas see summa või teine summa? Miks me ei aruta edasi, kas füüsiline isik ja ettevõtja peaksid seaduses eraldi käsitletud olema? Täna me lihtsalt tapame teema juba eos ja sellega edasi ei lähe, kuigi kõik on tunnistanud, et probleem on. Kas tõesti probleemiga mittetegelemine muudab probleemi olematuks? Hästi vahva ja mugav on asi ära tappa, nüüd oleme justkui probleemist lahti. Seda me ei ole. Aitäh!

11:50 Esimees Eiki Nestor

Austatud Madis Milling, esimesel lugemisel võtavad sõna fraktsioonide esindajad. Riigikogu juhatus ei küsi rahvasaadikutelt volitust, kas fraktsioon ikka on neid volitanud. Nii et arvestame sellega, et see oli praegu Reformierakonna fraktsiooni seisukoht. Sissejuhatavad sõnad, et sa ei pea kõnet fraktsiooni nimel, ei maksa midagi. Mis fraktsioon sinuga teeb, seda ma ei tea. Jaanus Marrandi, palun!

11:50 Jaanus Marrandi

Mul on protseduuriline märkus. Lugupeetud härra esimees, te ei järginud kodukorraseadust, sest te ei küsinud, kas esineja kõneleb fraktsiooni nimel. Saalis ei ole ühtegi Reformierakonna fraktsiooni esindajat ja see on ilmselt nende teadlik valik. Kõneleja ütles, et ta ei esinda fraktsiooni, aga ometi ta sai oma kõne pidada. See on väga suures vastuolus eilsete pretsedentidega siin saalis. Needki olid seotud Reformierakonnaga. Paraku on see ebakorrekne istungi juhatamine juba kahel päeval järjest.

11:51 Esimees Eiki Nestor

Kui Riigikogu arvab, et me peaks küsima kõigilt volitust, siis me võime ju seda teha. Mulle näib kuidagi inetu. Olga Ivanoval on ka midagi öelda.

11:51 Olga Ivanova

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Ma möönan samamoodi, et kahjuks fraktsiooni mittekuuluvatel saadikutel ei ole õigust praegu sõna võtta. Ma teeksin seda hea meelega. Nii et tõesti ei olnud eelmine sõnavõtt korrektne. Ja see on ebaõiglane ka näiteks aknaaluste suhtes.

11:52 Esimees Eiki Nestor

Eks fraktsiooni mittekuuluvad saadikud ise teavad, et nad fraktsiooni ei kuulu. Henn Põlluaas, palun! EKRE fraktsiooni nimel, ma loodan.

11:52 Henn Põlluaas

EKRE fraktsiooni nimel, just. Mind panevad sügavalt imestama erinevad vastuväited ja püüdlused kogu seda teemat absurdiks keerata, tuua siia mingisugused Egiptuse kuldkalakesed ja ma ei tea mis jaburad võrdlused veel. Ma saaks aru, kui me räägiksime seda kõike aastal 1997 või 1998, kui on meie taasiseseisvumisest mõni aasta möödas. Aga möödas on ju 27 aastat! Eestis on sündinud täiesti uus sugupõlv. Järeltulijad on ka nendel inimestel, kes on ammu Eestisse sisse rännanud, ja need inimesed ise, selle uue sugupõlve vanemad, on elanud siin aastakümneid. Rääkida sellest, et nad ei oska eesti keelt, sest see on liialt raske, seda on võimatu õppida ja et selle mitterääkimist ei tohi sanktsioneerida – no andke andeks, see alandab neidsamu inimesi. See näitab seda, et te peate neid alaarenenuteks, inimesteks, kes ei suuda eesti keelt õppida. Minu meelest on nad selleks suutelised, nad on täiesti normaalsed inimesed. Kui nad tahavad, siis nad suudavad.

Me näeme seda võimet ju iga päev, kui meie inimesed on välismaale lahkunud. Mu ühe väga hea tuttava töökaaslane, kes ei rääkinud sõnagi eesti keelt, läks Saksamaale tööle ja kolme kuuga oli tal saksa keel suus. Seega küsimus ei ole mitte selles, et eesti keel on raske, et seda on võimatu õppida, et

kursusi ei ole. See näitab seda, et lihtsalt tahtmist ei ole. Eesti on integratsiooniprogrammidele kulutanud 200 miljonit eurot. Keelekursustele on sellest kulutatud, ma ei oska öelda, kui suur osa, aga igatahes meeletu raha. Aga mis on tulemus? Praktiliselt nullilähedane.

2001. aasta rahvaloendus näitas, et teiskeelsete inimeste seas eesti keele oskus on ainult 38%. Läks kümme aastat mööda, 2011. aastal oli see tõusnud 44%-ni. Peaaegu olematu tõus. Selle tempoga Eesti saab eestikeelseks riigiks saja aasta pärast. Aga kui me arvestame seda, et tegelikult meile tuleb iga aasta tuhandeid inimesi juurde just nimelt slaavi riikidest, siis ei jõua me iial selleni, et Eesti riigis valitseks eesti keel. Et see ikkagi juhtuks, selleks tulebki rakendada meetmeid.

2017. aastal avati võõrtööjõule üks laiemalt ja peale seda on sagenenud kaebused mitte ainult vene keele suhtes, et eestikeelset teenindust ei saa. Väga paljudes kohtades oleme hakanud saama ka ainult ingliskeelset teenindust, kusjuures üldse mitte korralikus inglise keeles. 2014. aastal kontrollis Keeleinspektsioon arste, õdesid ja hooldustöötajaid, neid oli 725. Mis te arvate, kui paljud neist eesti keelt ei osanud? Tervelt 519! 725-st 519! See näitab, et olukord on täiesti katastroofiline, olukord on kontrolli alt väljas ja midagi tuleb ette võtta.

Siin räägitakse positiivsest lähenemisest. Me oleme 27 aastat lähenenud positiivselt, meil on olnud venekeelne koolivõrgustik.

Palun lisaaega!

11:56 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaaega.

11:56 Henn Põlluaas

Mitte üheski teises Euroopa riigis, ka mitte Ameerikas, ei leia te ühtegi riiki, kes annaks võõrkeelset haridust. See on absurd. Ma saan aru, et kui me taasiseseisvusime, siis oli olukord, nagu ta oli, aga nüüd peaks kõik need probleemid olema juba ammu unustatud. Nii väike riigikeeleoskuse protsent kui Eestis ei ole mitte üheski Euroopa riigis, ilmselt ka mitte üheski muus maailma riigis. Isegi Lätis on läti keele oskuse protsent oluliselt suurem, kui on Eestis eesti keele oskuse protsent. Nii et tulla rääkima, et me nüüd karistame neid inimesi – vastupidi, me anname nendele motivatsiooni lõpuks ometigi hakata eesti keelt õppima, hakata eesti keelt kasutama. Küsimus ei ole mitte milleski muus kui lihtsalt tahtmises, suhtumises eesti keelde, eesti rahvusesse, Eesti kultuuri ja lõppkokkuvõttes, kui seda veel laiendada, siis lojaalsuses Eesti Vabariigile, kus põhiseadusega on paika pandud, et eesti keel on riigikeel.

Lõpetuseks ma tahan teile ette lugeda USA presidendi Theodore Roosevelti sõnad 1919. aastal: "Meil on ruumi vaid ühele lipule, Ameerika lipule. [...] Meil on siin ruumi vaid ühele keelele ning see on inglise keel. [...] Ja meil on ruumi vaid ühele, ainsale lojaalsusele, ning selleks on lojaalsus Ameerika rahvale." Täpselt sama peab kehtima ka Eesti Vabariigis. Meil saab olla vaid üks lipp – sinimustvalge –, üks riigikeel – eesti keel – ja lojaalsus ainult Eesti Vabariigile kui rahvusriigile. Muu ei tule kõne allagi. Aitäh!

11:58 Esimees Eiki Nestor

Toomas Jürgenstein Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel, palun!

11:59 Toomas Jürgenstein

Hea eesistuja! Head kolleegid! Ma kõnelen peamiselt ühest asjast, mida ma küll mõni minut tagasi juba mainisin. Sellest teemast on võimalik üles kiskuda väga võimas vastandus: sund ja headus. Kohe tulevad meelde "Kevade" pillirookepiga köster ja õpetaja Laur. Aga just sellist vastandust tuleb kõnealuse teema puhul ilmingimata vältida, selleks tuleb alati näidata punast tuld. Suur pilt ütleb, et keeleteema fookuses on üleminek eestikeelsele koolile, eesti keele õpe. See on õrn protsess – arvan, et Taavi Rõivas ei pahanda, kui kasutan selle kohta tema väljendit "täppishäälestus". Malgaga läheneda ei tohi, see on väga õrn teema.

Ilmar Tomuski nime on siit puldist täna mitmel puhul nimetatud. Mina viitasin tema artiklile, mis ilmus eelmisel reedel Sirbis. Ta kõneleb seal, et Ida-Virumaa ja Tallinna peale on üldhariduskoolides ja lasteaedades kokku 1800 haridustöötajat, kelle keeletase ei vasta nõuetele. Neile võiks rakendada sunniraha, aga nemad on need inimesed, kes ei pea lastele õpetama mitte ainult eesti keelt, vaid sisendama neile ka eesti meelt. Mina olin see, kes tegi komisjoni istungi lõpus ettepaneku lükata hääletus üks päev hilisemaks. Põhjus oli lihtne: ma tahtsin kõnelda paari inimesega, kes on juba paarkümmend aastat tegutsenud Ida-Virumaal ja püüdnud õpetada eesti keelt. Nad kinnitasid mulle, et

kui seadusesse saab ülemmäär 6400 eurot, siis, nagu mu tuttav ütles, need õpetajad lähevad sõlme. See, et kunagi menetluse käigus määratakse ehk väiksem sunniraha, maksab esialgu üsna vähe. Sõnum on juba välja läinud.

Kordan siin oma mõtet, et me oleme kaua aega mõelnud eestikeelse hariduse laiendamise peale, eestikeelse kooli peale. Sotsid on kasutanud väljendit "koos õppiv kool". Minu meelest on tõepoolest üsna hale, kui esimeseks sammuks saab see, et vitsakimp – 640 eurot – asendub pillirookepiga ehk 6400 euroga. Ja veel kord: ma täiesti mõistan, et see on väga arvestatav seisukoht, kui me pooldame seda, et läheme selle eelnõu menetlusega edasi, tehes selle paremaks. Jaa, nii saab ka mõelda. Ma ei võtnud asjata seda ühte päeva mõtlemiseks, sest see on väga arvestatav seisukoht. Vaadates aga laiemat plaani, tundub mulle, et kui sunniraha ülemmäära suurendamine on vajalik, siis tuleb koostada uus eelnõu, mis rohkem ehitab ja vähem lõhub. Aitäh!

12:03 Esimees Eiki Nestor

Helir-Valdor Seeder Isamaa fraktsiooni nimel, palun!

12:03 Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mul on väga hea meel, et see mitme erakonna esindajate eelnõu täna siin arutelul on. Arvan, et selle arutelu sisu ja toon kajastab Riigikogu liikmete ja erakondade ja üldse Eesti poliitilise eliidi valmisolekut selle teemaga tegeleda väga hästi. Ka tänased küsimused avasid selle teema olemust minu arvates väga hästi. Nii et see eelnõu on vähemalt osaliselt täitnud oma eesmärgi, ja seda ka siis, kui me seda Riigikogus edasi ei menetle.

Olen sügavalt veendunud, et eesti kultuuri ei ole võimalik arendada ilma eesti keelt arendamata – need kaks käivad kokku. Ja mul on väga hea meel selle üle, et kultuurikomisjonis oldi komisjoni esindaja väitel üksmeelel, et probleem on olemas, aga et füüsilisi ja juriidilisi isikuid võiks käsitleda eraldi ja erinevalt ja et eelnõu esitatud kujul ei lahenda probleemi. Samas on mul ääretult kahju, et ei olda valmis eelnõuga edasi minema, et seda paremaks teha. Mina ei näe selle eelnõu kvaliteedis küll mingisuguseid probleeme. Analoogsel kujul eelnõusid on meile esitatud kümneid. Eelnõu võib piirduda ühe reaga, kui me tõstame mingisugust määra või toetust ja kui selle sisu ei ole laiem. Ja kui seletuskirja on vaja täiendada või eelnõu menetlemise käigus teha muudatusi, siis seda on hea tahtmise puhul võimalik teha.

Tahaksin kogu selle arutelu käigus siiski paar asja esile tuua. Esiteks, mulle tundub, et see arutelu on jäänud minevikku kinni. Siin räägiti laupkokkupõrkest eri isikute või erakondade vahel. Mulle aga tundub, et arutelu mõttelaad, eriti vasakpoolses saaliosas, peegeldab laupkokkupõrget eesti ja vene keele vahel. Aga see, kulla sõbrad, on ajalukku kinni jäämine. See on ajalukku kinni jäämine ja see tuli väga selgelt küsimustest välja. Toon teile paar-kolm näidet. Käisin hiljuti ühes Viljandi toitlustuskohas ja seal ei olnud võimalik saada ei eestikeelset ega venekeelset teenindust. Teenindasid umb- ehk n-ö ingliskeelsed teenindajad, kelle inglise keel oli väga nõrk. Käige Tallinna hotellides! Ma külastasin hiljuti ühte Tallinna suurt hotelli. Sealgi polnud küsimus kas eesti või vene keeles teenindamises. Tegemist on teenindajatega, kes püüavad rääkida inglise keeles. Hiljuti käisin ühel spordivõistlusel, kus staadionil toitlustamise eest vastutasid kolm isikut. Ühest putkast oli võimalik krõpse ja muud osta. Ja ükski neist kolmest ei osanud eesti ega vene keelt.

Küsimus ei ole eesti ja vene kogukondade keelelises ja muus vastandamises, mida siin saalis ikka veel nende küsimuste puhul hõljumas tunda on. Me oleme jõudnud täiesti uude etappi ja selles kontekstis on väga oluline tegeleda eesti keele kasutuse ja üldse eesti keele arendamisega. Probleemi tuleb vaadelda lähtuvalt nendest ajaloolistest probleemidest ja dogmadest, mis meil endiselt mureks on, aga seda tuleb vaadelda ka nendest vabana, lähtudes sellest, missugune on reaalsus praeguses avatud maailmas. Selles kontekstis on see eelnõu probleemi püstitajana ja olemuselt ka oma sisu poolest minu arvates väga põhjendatud ja õigustatud.

Nüüd, mida siis edasi teha? Ma väga loodan, et meil jätkub julgust ja mehisust selle eelnõuga edasi minna. Kui ei jätku, saab selle teema uuesti tõstatada ja sellega edasi minna. Aga veel üks märkus. Jutt on nimelt sunnirahast, mitte trahvist. Ma tahaksingi avada selle sisu, et tegemist on sunnirahaga. Palun lisaiega!

12:08 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaiega.

12:08 Helir-Valdor Seeder

Sest küsimustes kõlasid sõnad "trahv" ja "karistus", karistamise etteheide. Enamik sõnavõtjaid rääkis kogu aeg trahvist. Tegemist on sunnirahaga ja sunniraha ei ole trahv. Sunniraha on väga selgelt motiveeriv abinõu. Kui ettekirjutust, soovitust ei ole täidetud, antakse lisaaeg, määrates sunniraha. Kui ettenähtud tähtaja jooksul ei ole hakatud seadust täitma, siis rakendatakse sunniraha. See ei ole trahv, seda ei kanta mingitesse karistusregistritesse. See on üks võimalus, kuidas motiveerida eelkõige tööandjaid Eestis seadust täitma.

Lõpetuseks. Mis minu meele küll kurvaks teeb, on kultuurikomisjoni esindaja hoiak ja suhtumine. Ta alustas ju sellise lausega: "Eelnõu 666 õigustab oma numbrit." Kultuurikomisjoni esindaja tuleb peale arutelu ja ütleb, et eelnõu 666 õigustab oma numbrit! Ma ei tea, võib-olla oli see hinnang eelnõule, võib-olla oli see hinnang probleemile, võib-olla oli see hinnang eesti keelele, võib-olla oli see hinnang eelnõu algatajatele, aga me kõik saame aru, mis oli niisuguse repliigi sisu. Ma arvan, et kultuurikomisjoni esindaja poolt ei olnud see mõistlik ega lugupidav ei selle saali, eesti keele ega arutletava teema suhtes. Aitäh!

12:10 Esimees Eiki Nestor

Andres Herkel Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

12:10 Andres Herkel

Austatud härra esimees! Austatud kolleegid, Riigikogu liikmed! Selle eelnõu käsitlemine on läinud väljapoole selle lakoonilise eelnõu piire ja keeleküsimus ongi alati seda väärt. Ma tuletan meelde meie varasemaid arutelusid. Vist märtsikuus oli meil keele teemal olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu. Ühe kultuurkeeles kaitse ja säilimine, eriti väikese rahva puhul, on pidev probleem ja eeldab väga palju tegevusi. Kui minna laiemale pinnale, siis hoopis tähtsam kui trahvidest kõnelemine on see, kui hästi me säilitame emakeelse kõrghariduse, teaduskeeles erinevates valdkondades, üldse oma keeles kultuurkeelena toimimise.

Mis puudutab konkreetset eelnõu, siis ühtepidi tuleb kindlasti olla kriitiline selles mõttes, et trahvide või sunnirahaga ei ole võimalik keelt alal hoida. Samas muidugi peavad Keeleinspeksioonil olema oma instrumendid. Ja see töö, mida Ilmar Tomuski juhtimisel on aastaid tehtud, on olnud lõppkokkuvõttes väga tänuväärne. Ma kahtlen mõnevõrra selles, kas sunniraha ülemmäära tõstmine peab olema kümnekordne. Ma osutasin ka oma küsimuses, et see võib olla ülepakkumine. Ent kindlasti on tegu olulise teemaga ja Vabaerakonna fraktsioon toetab eelnõu menetlusse jätmist ja sellega edasiminemist, võib-olla aga vähem emotsionaalsel tasandil, et leida paremaid lahendusi. Aitäh!

12:11 Esimees Eiki Nestor

Lõpetan läbirääkimised. Austatud Riigikogu, eelnõu 666 kohta on kultuurikomisjon meile öelnud, et nende ettepanek on see esimesel lugemisel tagasi lükata. Seda ettepanekut on vaja hääletada.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele kultuurikomisjoni ettepaneku eelnõu 666 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt on 32 Riigikogu liiget, vastu 16. Ettepanek leidis toetust. Eelnõu 666 on esimesel lugemisel tagasi lükatud. Jõudu! Kohtume!

Istungi lõpp kell 12.14.